

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra Sociální práce

Klára Palme

Mediace v České republice a na Slovensku

Mediation in the Czech Republic and in the Slovak Republic

Bakalářská práce

2012

PhDr. Hana Pazlarová, PhD.

Autor práce: Klára Palme

Vedoucí práce: PhDr. Hana Pazlarová, PhD.

Oponent práce: Doc. PhDr. Oldřich Matoušek, CSc.

Datum obhajoby: 2012

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne

Klára Palme

Poděkování

Děkuji PhDr. Haně Pazlarové, PhD., vedoucí mé bakalářské práce, za konzultace, podporu a odborné vedení. Také děkuji PhDr. Tatjaně Šiškové a Doc. Dr. Vladimíru Labáthovi, PhD. za to, že mi vstřícně zodpověděli dotazy týkající se mediace a přispěli tak významně do mé práce. Zvláštní poděkování patří mému manželovi za pomoc, podporu a trpělivost.

Bibliografický záznam

PALME, Klára. *Mediace v České republice a na Slovensku*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra Sociální práce, 2012, 74 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Hana Pazlarová, PhD.

Anotace

Bakalářská práce „Mediace v České republice a na Slovensku“ se věnuje mediaci v netrestní oblasti. Představuje metodu řešení konfliktů, díky které lze za pomoci kvalifikované nestranné osoby (mediátora) řešit spory kultivovaným způsobem.

Teoretická část se věnuje konfliktům (předmětům mediace), mediaci jako metodě a osobě mediátora. Následuje historický exkurz ke kořenům mediace od jejích počátků na našem území až do současnosti. V textu je předložen zpracovaný vývoj metody mediace v České republice a na Slovensku za posledních 20 let, a to zejména z pohledu procesu jejího legislativního ošetření. Práce nabízí komparaci vybraných položek legislativy v obou porovnávaných státech.

Součástí tohoto textu je rozhovor se dvěma významnými osobnostmi v oblasti mediace v ČR a SR, s PhDr. Tatjanou Šiškovou a Doc. Dr. Vladimírem Labáthem, PhD.

Klíčová slova

konflikt, komunikace, metoda mediace, mediátor, mediace v České republice, mediace na Slovensku

Annotation

The bachelor work “Mediation in Czech Republic and Slovakia” deals with mediation in a non-penal sphere. It introduces a method of conflict solving thanks to which a qualified unbiased person (a mediator) may help to solve the conflicts in a civilized manner.

The theoretical part deals with conflicts (subjects of mediation), mediation as a method, and the figure of the mediator, which is followed by a historical excursion into the roots of the mediation, from its origins up to the present. The text presents an elaborated development of the method in the Czech Republic and Slovakia in the last 20 years, particularly from the perspective of legislative treatment. The work offers a comparison of selected legislative items in both above mentioned states.

The text also presents an interview with two prominent figures in Czech and Slovak field of mediation, PhDr. Tatjana Šišková and Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

Keywords

conflict, communication, mediation method, mediator, mediation in the Czech Republic, mediation in the Slovak Republic

Obsah:

ÚVOD.....	9
1. KONFLIKTY JAKO PŘEDMĚT MEDIACE.....	11
1.1 Vymezení pojmu konflikt	11
1.2 Význam konfliktů v životě člověka	12
1.3 Příčiny konfliktů	12
1.4 Dělení konfliktů	13
1.5 Konflikty a jejich řešení	17
2. MEDIACE JAKO METODA	24
2.1 Vymezení pojmu mediace.....	24
2.2 Základní principy mediace.....	24
2.3 Výhody mediace z pohledu klientů.....	26
2.4 Typy sporů vhodných a nevhodných pro mediaci	26
2.5 Proces a struktura mediace.....	28
2.6 Cíl mediace	28
2.7 Jak mediace napomáhá řešit konflikt.....	29
2.8 Co lze očekávat – shrnutí	30
3. MEDIÁTOR.....	31
3.1 Vymezení pojmu mediátor.....	31
3.2 Osobnost mediátora.....	31
3.3 Zázemí mediátora.....	33
3.4 Role a hlavní úkoly mediátora	33
3.5 Metody a techniky práce mediátora	35
4. MEDIACE – OD POČÁTKŮ K SOUČASNOSTI	36
4.1 Historie mediace jako přístupu	36
4.2 Historie mediace jako metody.....	37
4.3 Aplikační oblasti mediace.....	39

5.	VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY MEDIACE V NETRESTNÍCH VĚCECH V ČESKÉ REPUBLICE A NA SLOVENSKU	44
5.1	Právní úprava mediace – podněty	44
5.2	Historický vývoj legislativy mediace v netrestních věcech v ČR a SR	47
5.3	Komparace návrhu české právní úpravy s platnou slovenskou právní úpravou .	51
5.4	Zákonná úprava stanovující podmínky pro profesi mediátora.....	53
6.	ROZHOVOR	58
	ZÁVĚR.....	66
	RESUMÉ.....	67
	SUMMARY	68
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ODBORNÝCH PRAMENŮ	69
	PŘÍLOHY	73

ÚVOD

Konflikt je přirozenou a neoddelitelnou součástí lidského bytí. To, jakým způsobem konflikty zvládáme, výrazně ovlivňuje naše životy. Konfliktní situace zažíváme téměř kontinuálně. Na míru zátěže a dopad konfliktů má vliv řada faktorů, nejnáročnější na zvládání bývají konflikty v oblasti vztahové. V životě nastávají složité situace, kdy nedokážeme svými silami konflikt zvládnout, a tak se obracíme na autoritu s představou, že za nás náš spor vyřeší. V naší zemi je touto autoritou nejčastěji stále ještě soud. Existují však i tzv. alternativní způsoby řešení sporů, které můžeme zvolit. Jedna z těchto alternativ je mediace.

Mediace je kultivovaný způsob řešení konfliktů, který je založen na dobrovolnosti. Je to metoda efektivní, rychlá a levná, nabízí soukromé jednání, záruku důvěrnosti, zklidňuje napětí a klade důraz na budoucí spolupráci stran. Mediační jednání vede mediátor jako nezávislá a neutrální osoba, napomáhá stranám dosáhnout společné, reálné a vyvážené dohody. Mediace klade důraz na kooperaci zúčastněných, cílem procesu je dosáhnout stavu, kdy lidé spolu začnou efektivně komunikovat a společnými silami nalézat nejvhodnější řešení. Tato metoda je vhodná pro klienty, kteří chtějí mít kontrolu nad řešením a výsledkem svého sporu.

Mediace není ve světě novinkou, zejména ve Spojených státech, ale i v mnoha státech Evropské unie je využívání této formy mimosoudního řešení sporů běžné. V České republice je tato metoda bohužel stále ještě spíše nedocenená, málo známá a tedy i málo využívaná.

Protože se o mediaci dlouhodobě zajímám a ráda bych se jí v budoucnu profesionálně věnovala, vybrala jsem si ji jako téma této práce. Vzhledem k tomu, že jsem v roce 2010 absolvovala pod vedením PhDr. Tatjany Šiškové a Heleny Stöhrové akreditovaný výcvik v mediaci u Asociace mediátorů České republiky (dále jen AMČR), jsem s touto organizací, která má v České republice v odborných kruzích vysoký kredit, v kontaktu. Díky tomu mám k dispozici průběžné aktuální informace, které se týkají mediace na našem území, zejména se jedná o dokumenty vztahující se k právní úpravě mediace v netrestních věcech. Zástupci AMČR jsou členy pracovní skupiny, která dlouhodobě pracuje na zákonné úpravě mediace v netrestních věcech, jež v Česku velmi chybí.

Právě nedostatečná právní úprava je velmi bolavým místem pro efektivní praktikování mediace na našem území. Tento problém má dle mého názoru vysoký podíl na stále ještě malém povědomí naší společnosti o její existenci, možnostech, potenciálu, neboť jasně deklarovaný postoj a podpora státu zde sehrává velkou roli. Cílem mé práce tedy je, mj. zmapovat a shrnout z dostupných zdrojů vývoj mediace v České republice se zaměřením na legislativní proces zahrnující problematiku mediace v netrestní oblasti. Protože jsem zjistila, že počátky mediace na našem území spadají do období 90. let 20. století, tedy do období existence Československa, zajímalo mne, jak se vyvíjela především právní úprava v nově vzniklých státech, tedy v České republice (dále jen ČR) a na Slovensku (dále jen SR).

Tato práce se skládá ze šesti kapitol, které mají v souhrnu za cíl představit zájemci o tuto problematiku mediaci jako metodu řešení konfliktů, které již nedokážeme zvládnout sami. Tato problematika se přímo dotýká pomáhajících profesí, zejména sociální práce. Nejprve se podrobněji věnuji konfliktům, neboť jsou předmětem mediace. Dále představuji blíže mediaci jako metodu, jednu kapitolu věnuji osobě mediátora. Historický exkurz ke kořenům mediace nabízí čtenáři informace týkající se vzniku této metody, resp. idey a příchod této metody na naše území. Z této kapitoly přecházím k současnosti. Stěžejním úkolem poslední části je komparace právní úpravy mediace v netrestních věcech v ČR a SR.

Ke komparaci v obou státech přikládám ještě přepis rozhovoru. Odpovědi na doplňující otázky k tématu jsem získala s laskavým svolením od dvou odborníků na mediaci z obou států. Za ČR jsem požádala paní PhDr. Tatjanu Šiškovou, zakladatelku AMČR, členku pracovní skupiny podílející se na přípravě zákona o mediaci v netrestních věcech v ČR. Na Slovensku jsem se obrátila na pana Doc. Dr. Vladimíra Labátha PhD., zakladatele Asociácie mediátorov Slovenska, člena pracovní skupiny podílející se na přípravě zákona o mediaci v netrestních věcech na Slovensku.

Při zpracování tohoto tématu jsem vycházela z odborné literatury, internetových zdrojů a materiálů z akreditovaného výcviku, který jsem absolvovala v roce 2010 u AMČR. Primární literaturou, která se věnuje mediaci na území ČR, jsou knihy paní doktorky Lenky Holé „Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů“, „Mediace v teorii a praxi.“

1. KONFLIKTY JAKO PŘEDMĚT MEDIACE

1.1 Vymezení pojmu konflikt

Křivohlavý (2008) uvádí, že slovo „konflikt“ je latinského původu (*conflictus* – srážka). Toto slovo se skládá z předpony *con* (vzájemné střetnutí dvou účastníků) a jádra slova slovesa *fligo, ere*. U zmíněného slovesa můžeme odlišit jeho základní a prvotní význam „udeřit, uhodit“, odvozený význam pak je „někoho něčím zasáhnout“. Podle toho *confligere* znamená nejen někoho zasáhnout, ale zasahovat se vzájemně, s někým se utkat, přít se. Konflikt znamená „...*střetnutí dvou nebo více zcela nebo do určité míry navzájem se vylučujících či protichůdných snah, sil a tendencí.*“¹

Slovník sociální práce definuje konflikt jako „*střet potřeb, který je nutným a dynamizujícím prvkem lidského života*“².

Není možné a v zásadě ani žádoucí se konfliktům vyhýbat a vnímat je pouze negativně, neboť jejich zvládnutí nás mnohému učí. Vznik konfliktu ovlivňuje nespočet věcí, které nikdy nemůžeme zcela eliminovat. Zejména v pomáhajících profesích je nezbytné snažit se konfliktům porozumět a pracovat s nimi jako s potenciálem k růstu každé osobnosti a v případě potřeby být nápomocni v jejich zvládnutí.

Lenka Holá (2003) uvádí, že „*konflikt není ani dobrý ani špatný. Vždy záleží na tom, jak danou konfliktní situaci člověk prožívá, jak na něj působí a také to, jak ji řeší.*“³

Abychom dokázali využít pozitivního potenciálu konfliktu, musíme se mnohému naučit. Potřebujeme konfliktům porozumět, naučit se trpělivě zjišťovat jejich skutečné příčiny a znát paletu možností, které máme k dispozici pro jejich zvládnutí. Je zřejmé, že je-li konflikt vyřešen konstruktivně, napomáhá upevnování vztahů a osobnímu růstu zúčastněných.

---

¹ KŘIVOHLAVÝ, J.: *Konflikty mezi lidmi*, 2008, str. 17

² MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce*, 2008, str. 88

³ HOLÁ, L.: *Mediace jako způsob řešení konfliktů*, 2003, str. 7

1.2 Význam konfliktů v životě člověka

Plamínek (2006) k významu konfliktů v našich životech uvádí: „*Konflikt není pouze přirozený a legitimní, je také užitečný, ba přímo nenahraditelný. Ve vztazích nás nutí myslet na ostatní a neuzavírat se pouze do vlastního světa, nutí nás přijímat podněty zvenčí. Také nás nutí nacházet ta nejlepší řešení, často nová, nutí nás být kreativní. Schopnost řešit konflikty je životně důležitá, učí nás již od samého počátku našeho života adaptovat se na změny. Kultivací řešení interpersonálních konfliktů získáváme také něco, čemu se říká sociální kontrola.*“⁴

1.2.1 Pozitivní funkce konfliktu

Vhodný přístup a způsob řešení konfliktů nám může přinést mnoho pozitivního. Konflikty jsou mj. také zdrojem informací, přinášejí změny, stimulují zájem, ověřují a přehodnocují vztahy, napravují sociální systémy, uvolňují napětí, zabraňují stagnaci – jsou podmínkou vývoje.

1.3 Příčiny konfliktů

„*Pro zvládnutí konfliktů je zásadně důležité, kde leží jejich příčina. I když je možné hodně udělat zvládnutím symptomů a důsledků konfliktů, řešení vycházející od příčin je z pochopitelných důvodů nejužitečnější.*“⁵

Příčiny konfliktů mohou být různé a vznikají na několika rovinách:

- Věcná rovina – týká se obsahu, cílů, které chtějí strany konfliktu dosáhnout
- Emocionální (vztahová) rovina – odráží psychické potřeby a emocionální rozložení ve vztahu mezi stranami konfliktu (čím je vztah mezi stranami konfliktu užší, tím je vztahová rovina významnější)
- Hodnotová rovina – promítá základní postoje, hodnoty účastníků konfliktu⁶

---

⁴ PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty*, 2006, str. 15

⁵ Tamtéž, cit. 4, str. 65

⁶ Tamtéž cit. 5, str. 63

Vhodná strategie řešení konfliktu je přímo ovlivněna jeho **skutečnou příčinou**. Uvedené tři roviny není snadné oddělit, v každé konfliktní situaci se vzájemně prolínají. Mnohdy nastává situace, kdy záminkou k otevření konfliktu je věcná rovina, ale skutečnou příčinou je vztah s dotyčnou osobou.

Jiří Plamínek se zabýval od roku 1991 strukturou konfliktů. Dle jejich příčin mělo zhruba 45 % hlavní příčinu ve střetu věcných zájmů. To znamená, že bylo možné je řešit racionálně jako problémy, byť obvykle po nezbytné depersonifikaci. Dalších 35 % konfliktů obsahovalo hlavní příčinu v oblasti mezilidských vztahů a zbývajících 20 % ve vzájemné komunikaci. Jde tedy o typické spory, které měly věcné jádro a sloužily jen jako krystalizační jádro vztahových distinkcí, obvykle doprovázených komunikačními poruchami. Plamínek dále uvádí zajímavé informace vyjadřující **změny** ve struktuře konfliktů, tak jak se vyvíjejí v čase (což reflektuje změny ve společnosti). Je zde viditelný **nárůst konfliktů s věcnou podstatou**. Ze 40 % je jich dnes kolem 50 % (údaj 45 % se vztahuje k celému monitorovanému období). Rozdíl a posun by mohl souviset s celkovou vyšší informovaností lidí o konfliktech a jejich příčinách. A také s tím, že komunikační dovednosti ve vztazích a řešení konfliktů se v populaci sice pomalu, ale přece jen zlepšují. Z toho vyplývá, že **zhruba polovina konfliktů**, které vyžadují profesionální asistenci, **má klíč k řešení v budování vztahů a podpoře komunikace mezi lidmi.**⁷

„To, že mnohé spory kolem nás nemají věcnou podstatu, by nás tedy nemělo překvapovat a při jejich zvládnutí bychom se takovým zjištěním neměli nechat zaskočit“⁸

1.4 Dělení konfliktů

V odborné literatuře je popsáno mnoho členění konfliktů dle různých klasifikací. Pro **potřeby mediace** je vhodné znát členění z psychologického a sociálního hlediska. Je žádoucí sledovat, **co je zdrojem** nedorozumění (bývá to např. nedostatek informací, hodnoty, mocenské síly apod.).

---

⁷ PLAMÍNEK, J.: *Jak řešit konflikty*, 2006, str. 65

⁸ Tamtéž cit. 7, str. 65

Podle počtu zúčastněných osob rozlišujeme:⁹

- intrapersonální konflikty – odehrávají se uvnitř lidského individua. Nejsou však odtrženy od vnějšího světa, naopak. Tyto konflikty se mohou promítat do konfliktů mezilidských a ty poté mohou determinovat intrapsychický konflikt.
- interpersonální konflikty – konflikty mezi lidmi, jsou vyjádřeny rovinou sociálně psychologickou. Mohou být definovány jako střet motivačních sil (zájmů, cílů, hodnot, postojů) v mezilidských vztazích.
- skupinové konflikty – vyskytují se uvnitř dané skupiny lidí (i konflikt jedince se skupinou)
- meziskupinové konflikty – mezi dvěma skupinami a více skupinami lidí, případně konflikt jedince s cizí skupinou.

Podle psychologické charakteristiky střetávajících se tendencí rozlišujeme:

- konflikty **představ**
- konflikty **názorů**
- konflikty **postojů**
- konflikty **zájmů**

Při **konfliktech představ** se střetávají různé počítky, vjemy a představy. Výsledkem je to, že když se dva lidé dívají na stejnou věc, každý vidí něco jiného. Pokud spojíme představy s hodnotícím soudem, vznikají **konflikty názorů**. Míra odlišnosti v názorech výrazně ovlivňuje dopad konfliktu i náročnost při hledání jeho řešení. Obecně lze říci, že lidé, kteří si jsou názorově bližší, zažívají mezi sebou menší intenzitu konfliktu než je to v opačném případě. **Konflikty postojů** představují střet emocionálně zabarvených názorů. Vytvářejí se v průběhu života s velkým vlivem rodinné výchovy, jejich změna je pomalá.

---

⁹ KŘIVOHLAVÝ, J.: *Konflikty mezi lidmi*, 2008, str. 20-22

Nejsložitějším a nejtěžším druhem konfliktů je **konflikt zájmů**. Ten vzniká v případě, kdy dojde ke střetu snah lidí, usilujících o uspokojení svých potřeb. Projevuje se zde střet hnacích, motivačních sil v člověku. Klasickým příkladem konfliktu zájmů je souboj, duel, který ve vyhrocené formě představuje „bud' já, nebo ty“. Vítěz a poražený.¹⁰

Většina konfliktů se v běžném životě nevyskytuje v takto čistých formách, naopak v praxi se daleko častěji setkáváme se smíšenými druhy konfliktů.¹¹

Rozumět výše uvedenému členění konfliktů je dle mého názoru nezbytné, je to základna, kterou by měli znát pracovníci v pomáhajících profesích, neboť pokud porozumíme podstatě, můžeme nabídnout efektivnější formu pomoci, resp. služby. Se skutečnou podstatou konfliktů souvisí důležitý poznatek, který se týká postojů a zájmů.

1.4.1 Postoje a zájmy v konfliktu

Pro porozumění jádra konfliktu je třeba rozlišovat mezi postoji a zájmy. Je nezbytné nejen naslouchat tomu, **CO** strany říkají, ale také se snažit rozumět tomu, **PROČ** to říkají. Postoj je zveřejňované stanovisko. Zájem (skutečná potřeba) bývá skrytou složkou konfliktu. Dostat se od pozic ke skutečným zájmům je základním předpokladem pro smysluplné a efektivní hledání uspokojivého řešení konfliktu.

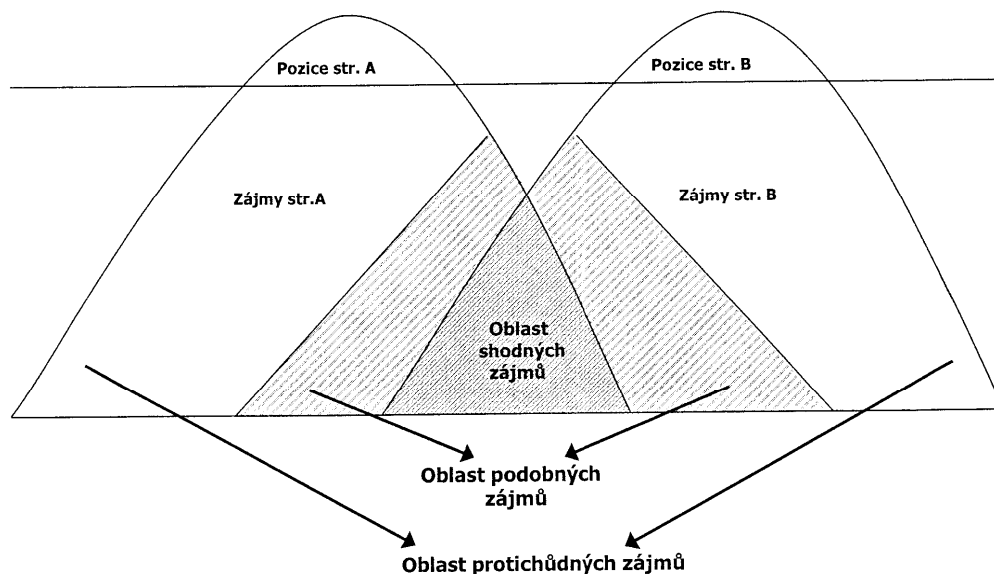
Následující schéma přehledně ukazuje, že prezentované pozice představují „špičku ledovce“ mnohdy rozsáhlého, obvykle hierarchicky uspořádaného, systému zájmů. Je zřejmé, že čím hlouběji se v analýze zájmů dostaneme, tím máme větší šanci na nalezení dobrého, funkčního řešení.

---

¹⁰ KŘIVOHLAVÝ, J.: *Konflikty mezi lidmi*, 2008, str. 22-33

¹¹ Tamtéž, cit. 10, str. 22-34

Obr. č. 1 Oblasti protichůdných, podobných a shodných zájmů v procesu vyjednávání¹²

Zájmy jsou **potřeby**, které chtějí mít vyjednávací strany a účastníci konfliktu **uspokojeny**.

Rozeznáváme tři základní druhy zájmů a potřeb:

- věcné zájmy – peníze, čas, zboží, zdroje atd.
- procedurální zájmy – potřeba určitého typu chování nebo způsobu, jak se něco „dělá“
- vztahové nebo psychologické zájmy – potřeby, které se týkají toho, co cítíme, jak je s námi zacházeno nebo jaký je stav existujícího vztahu¹³

V procesu zvládnání konfliktu je nezbytné dbát o rovnováhu těchto zájmů z pohledu všech zúčastněných.

¹² ŠIŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace*. In MATOUŠEK, O. et al: *Metody a řízení sociální práce*, 2003, str. 139

¹³ Tamtéž cit. 12, str. 138

1.5 Konflikty a jejich řešení

Každý má svůj vlastní styl řešení konfliktů. Zda člověk na počáteční konflikt zareaguje, jakým způsobem k němu přistoupí, ovlivňuje mnoho faktorů. Významnou roli jistě hraje aktuální psychický stav, téma a místo konfliktu, emocionální hloubka, temperament atd.

1.5.1 Role osobnosti v konfliktech

- Věk – ve vývoji člověka se mění ochota spolupráce. Například v období adolescence a rané dospělosti je ochota ke spolupráci výrazně nižší, naopak s přibývajícím věkem ochota ke kooperaci narůstá
- Pohlaví – ženy vstupují do vzájemného vztahu s kooperativnějším postojem než muži. U mužů byla mnoha výzkumy doložena jednoznačně vyšší úroveň spolupráce nežli u žen, tyto výstupy experimentálních výzkumů jsou však značně závislé na četných situačních jevech.
- Typ osobnosti – např. etická flexibilita je protikladem rigidity postojů a názorů. Souvislost zde nacházíme v rozmezí egoismus-altruismus. Lidé, kteří při osobnostním vyšetření preferovali altruismus, volili v konfliktních situacích častěji kooperaci než ti, kteří se přikláněli k postoji egoistickému.
- Osobnosti s psychicky abnormálními rysy – výzkum zejména v souvislosti s alkoholismem prokázal jeho negativní účinek v mnoha typech mezilidských interakcí včetně konfliktních situací.¹⁴

Při řešení konfliktů volíme obvykle mezi jedním z dále uvedených přístupů. Výběr stylu a způsob řešení konfliktu podléhá zejména stupni důrazu kladeného na vzájemné vztahy a osobní cíle zúčastněných stran.

---

¹⁴ KŘIVOHLAVÝ, J.: *Konflikty mezi lidmi*, 2008, str. 82-96

1.5.2 Přístupy k řešení konfliktů

- Pasivita – některé konflikty je možné řešit nečinností. Například to, co vypadalo včera důležité, dnes může být okrajové a zítra zapomenuto.
- Delegace – řešení konfliktu můžeme delegovat, tedy svěřit někomu jinému. Například když se obracíme na soud, na experta nebo na nadřízeného. Nekontrolujeme ani proces, ani výsledek takového řešení.
- Náhoda – konflikt lze řešit i náhodnou volbou, např. losem. Proces řešení již kontrolujeme a rozhodujeme o tom, jak bude náhodná volba probíhat a kdy bude znám výsledek řešení. Výhoda náhodného řešení je jeho rychlost a v zásadě nenapadnutelná spravedlnost.
- Mediace a facilitace – předpokládá přímé jednání mezi stranami konfliktu se zapojením neutrálních odborníků na procesy řešení konfliktů. Ti mají právo regulovat proces jednání, právo rozhodnout o výsledku řešení náleží pouze stranám konfliktu. Tyto přístupy zprostředkovávají a usnadňují komunikaci mezi stranami s cílem dosažení dohody.
- Vyjednávání a projednávání – ideální způsob řešení konfliktů. Strany kontrolují proces i výsledek řešení, podstatou je přímá komunikace.
- Násilí – násilí (fyzické i psychické) je považováno za zapovězené a násilně dosažené výsledky jsou nelegitimní.¹⁵

Ani jeden z výše uvedených přístupů není obecně dobrý či špatný, je více či méně vhodný pro určitou konkrétní situaci. Je však rizikové, pokud upřednostňujeme v rámci různých konfliktních situací stále tentýž styl řešení. Pokud před konflikty neustále ustupujeme, okolí na to může reagovat manipulací, což prohlubuje naši nespokojenost.

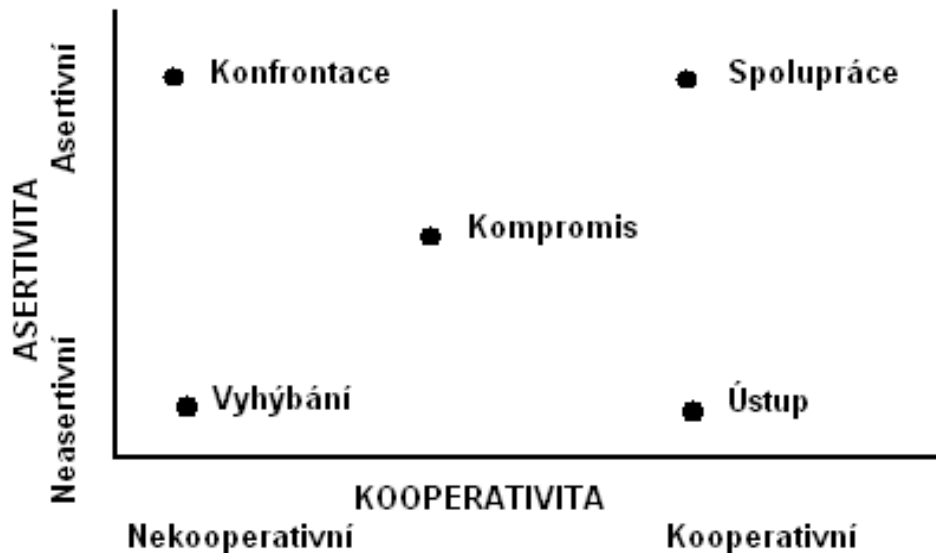
Pokud naopak nejčastěji řešíme spory agresí, okolí reaguje vyhýbavě, zdánlivě s námi souhlasí, což ve skutečnosti přináší opět frustraci a nespokojenost.

Řešení konfliktů, jejichž cílem je kompromis, v ideálním případě dohoda, vyžaduje v určitých situacích intervenci třetí osoby (mediátora, rozhodce, soudce atd.).

---

¹⁵ PLAMÍNEK, J.: *Jak řešit konflikty*, 2006, str. 26

Obr. č. 2 – Styly řešení konfliktu a jejich výsledek¹⁶

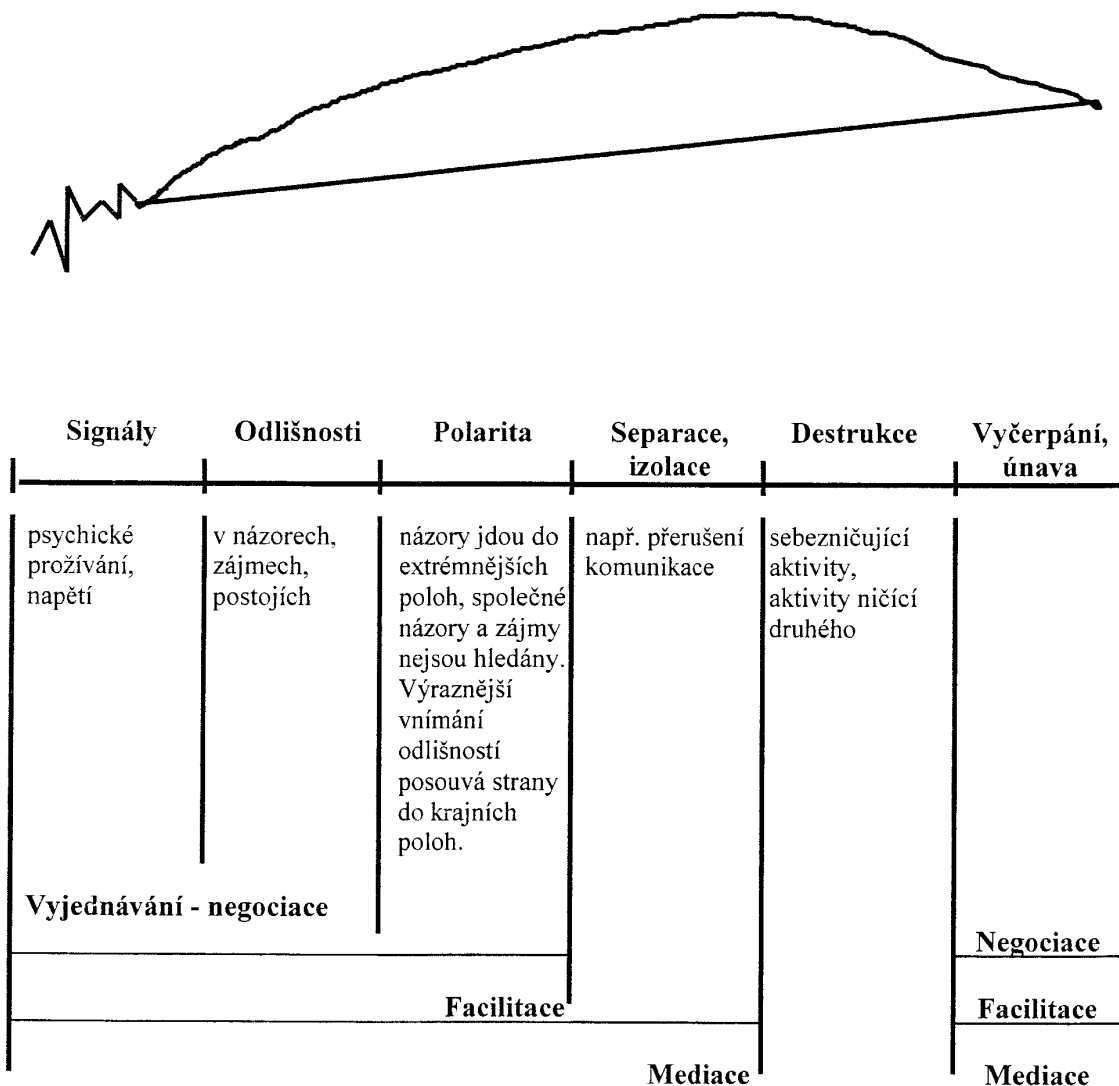

1.5.3 Možnosti řešení konfliktu v jednotlivých fázích vývoje

Následující schéma nabízí informace o vývoji konfliktu a možnostech řešení v jeho jednotlivých fázích. V dolní části schématu je přehledně zobrazen nejvhodnější způsob pomoci v jednotlivých fázích vývoje sporu. Nabídka v této tabulce zahrnuje pouze tzv. soukromé formy rozhodování, kde mají strany stále kontrolu nad řešením sporu – vyjednávání, facilitaci, mediaci. V protikladu existují tzv. mocenské formy rozhodování, kdy nastupuje rozhodnutí autority – rozhodčí, případně soudní řízení.

¹⁶ ŠIŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace, komplexní výcvik*, 1. díl, 2010, str. 18

Obr. č. 3 Vývoj konfliktu a možnosti pomoci dle jednotlivých fází¹⁷

1.5.4 Soukromé a mocenské formy rozhodování

Mnohdy nastávají situace, kdy již není možné vyřešit spor bez zásahu “třetí osoby“. Každá taková situace je v zásadě jedinečná a je třeba zvážit všechny okolnosti a možnosti dané situace a vybrat alternativu řešení takovou, která v sobě nese nejlepší podmínky a možnosti k zvládnutí této situace s ohledem na potřeby stran.

¹⁷ ŠÍŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace, komplexní výcvik*, 1. díl, 2010, str. 17

Zde předkládám přehled výhod a nevýhod soudního řízení, rozhodčího řízení a mediace:¹⁸

Soudní řízení:

- strany sporu předkládají svou „věc“ k rozhodnutí třetímu subjektu, jímž je stát
- soud rozhoduje podle platného práva,
- soud rozhoduje podle provedených důkazů, k tvrzením stran, která nejsou doložena věrohodnými důkazy, soud nepřihlíží,
- soudní řízení je vysoce formalizované,
- v případě potřeby má soud k dispozici takové prostředky jako např. pořádková pokuta či předvedení osoby, která řízení maří apod.,
- splnění soudního rozhodnutí je možno vymáhat v rámci exekuce,
- potřebami účastníků řízení se soud zabývá jen tam, kde jde o řízení ve věci dle zákona o rodině (tzn. svěřením dětí do výchovy některého z rodičů, stanovení výživného atd.).

Rozhodčí řízení:

- strany sporu předkládají svou „věc“ k rozhodnutí třetímu subjektu, jímž je rozhodce (soukromá osoba), kterého si samy vybraly,
- rozhodce rozhoduje podle platného práva,
- rozhodce rozhoduje podle provedených důkazů,
- k tvrzením stran, která nejsou doložena věrohodnými důkazy, rozhodce nepřihlíží,
- rozhodčí řízení je méně formalizované než soudní, proto je zpravidla rychlejší,
- splnění rozhodnutí vydaného v rozhodčím řízení je možno vymáhat v rámci exekuce,
- v rozhodčím řízení se neřeší věci dle zákona o rodině (tzn. rozvody, svěřením dětí do výchovy některého z rodičů, stanovení výživného atd.).

---

¹⁸ Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR, [online]. [cit. 2012-03-16].
Dostupné z: <http://www.amcr.cz/mediace-rozhodce-nebo-soud/>

Mediace:

- strany sporu za pomoci mediátora společně nalézají možná řešení vzniklé situace,
- mediátor o věci nerozhoduje a neposuzuje situaci ani žádnou ze stran,
- strany mediátorovi ani sobě navzájem nepředkládají důkazy, cílem není dokazování, ale vzájemné vysvětlení situace a vzájemné pochopení,
- výsledkem mediace není autoritativní rozhodnutí třetího subjektu, ale dohoda stran o způsobu řešení situace
- dohoda nesmí být v rozporu s platným právem, měla by však být nejen právním, ale také lidským řešením situace zohledňujícím potřeby a možnosti obou stran včetně aspektů, které právo mnohdy ani nemůže postihnout (zejména věci dotýkající se mezilidských vztahů)
- pokud si to strany přejí, je možné dohodu (nebo její podstatnou část) uzavřít ve formě notářského zápisu s přímou vykonatelností, nebo ji předložit soudu ke schválení ve formě smíru – v tomto případě je možno závazky vyplývající z této dohody vymáhat v rámci exekuce v rodinných věcech, kde je soudní rozhodnutí nezbytné (rozvod, svěření dětí do výchovy a stanovení výživného) je mediace užitečnou přípravou na soud – strany soudu předloží rovnou své dohody, které uzavřely v rámci mediace, čímž se následné soudní řízení významně urychlí a zjednoduší,
- mediace přináší stranám možnost nejen vyřešit aktuální předmět sporu, ale i možnost celkového narovnání vztahů a zlepšení komunikace do budoucna (vhodné zejména u sporů v rámci rodiny a u sousedských sporů či u sporů mezi dlouhodobými obchodními partnery)¹⁹

V této práci představuji mediaci jako alternativu k soudnímu řízení. Pojem alternativní způsoby řešení sporů je v rámci pomáhající profese, ale i v médiích stále častěji uváděn, proto se v následující podkapitole krátce věnuji pro úplnost předkládaných informací jeho vymezení.

---

¹⁹ Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR, [online]. [cit. 2012-03-16].
Dostupné z: <http://www.amcr.cz/mediace-rozhodce-nebo-soud/>

1.5.5 Vymezení pojmu alternativní způsob řešení konfliktů

Pojem alternativní způsob řešení konfliktů (dále jen „ADR“) je souhrnně označován a znám pod zkratkou ADR, z anglického „*Alternative Dispute Resolution*“. V překladu hovoříme o alternativním řízení sporu. ADR je obecně chápáno jako mimosoudní řešení sporů při současném vyloučení soudní pravomoci.

Nejnámější a nejčastěji využívané formy ADR jsou:

- partnerství, vyjednávání (negociace), conciliace, mediace, mini-trial, expertiza.

Dále tzv. smíšené způsoby řešení sporů, kombinované nejčastěji s rozhodčím řízením. Společným jmenovatelem těchto forem ADR je jejich založení na soukromoprávním základu, tzn. bez zásahu státu.²⁰

Výše uvedené formy ADR mohou poskytnout alternativu k soudnictví, není však jejich úkolem a cílem jakkoli nahradit efektivně fungující a spravedlivý systém soudnictví. Nabízejí jiné možnosti než soudní spor, kterým strany mohou dávat přednost.

Základním předpokladem pro řešení sporů prostřednictvím ADR je **dobrovolnost**.

K nejvýznamnějším výhodám ADR patří pružnost, rychlost, nízké náklady, vyšší míra kontroly nad procesem, důvěrnost, neveřejnost a vyšší pravděpodobnost zachování dobrých budoucích vztahů. Řízení není vedeno v duchu vítěz – poražený, ale **vítěz – vítěz**.

Raban (2004) uvádí: „*Spory mezi jedinci je možno řešit dvěma cestami. Starší cesta předcházející mocenské uspořádání lidské společnosti, spočívá v **dobrovolném řešení sporů**, zatímco druhá využívá existenci **společenského donucení vycházejícího z mocenské organizované struktury společnosti***“.²¹

---

²⁰ HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*, 2011, str. 205

²¹ RABAN, P.: *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí* 2004, str. 1

2. MEDIACE JAKO METODA

2.1 Vymezení pojmu mediace

„Pojem „mediace“ pochází z latinského slova medius, tedy střední či prostřední, ale také nestranný, nerozhodný, neurčitý.“²²

Současní autoři odborné literatury, např. K. M. Scanlon, vymezují mediaci jako *„flexibilní, dobrovolný způsob řešení konfliktů, který využívá třetí neutrální stranu – mediátora – k usnadnění jednání a řešení problémů stran“²³*

Mediace patří mezi alternativní metody řešení sporů, kdy se strany, za pomoci třetí nezávislé osoby (mediátora), snaží dospět k oboustranně přijatelnému řešení konfliktů. Pro mediaci je typické, že se řešení problému nehledá v rovině právní, ale v rovině faktické.

Je to **metoda sociální práce**, v níž nezávislá a nestranná osoba (mediátor) pomáhá nedirektivním způsobem zprostředkování kontaktu mezi konfliktními stranami. Jedná se o strukturovaný proces, který má své zásady. Cílem je pomoci stranám, poskytnout bezpečný rámec k diskusi o problémech, které již nelze zvládnout vlastními silami.

Pro správné pochopení procesu mediace předkládám nejprve níže její základní principy, které dle mého názoru vystihují její skutečnou podstatu.

2.2 Základní principy mediace

- Dobrovolnost – týká se stran i mediátora
- Důvěra a důvěrnost – důvěrnost charakterizuje proces, informace získané během mediace jsou důvěrné. Důvěra charakterizuje vztah, jednak vzájemný vztah mezi klienty, tak i vztah k mediátorovi.

---

²² HOLÁ, L.: *Mediace jako způsob řešení konfliktů*, 2003, str. 50

²³ Tamtéž, cit. 22, str. 50

- Orientace na budoucnost – mediátor nezkoumá minulost, neboť nehledá viníka. Naopak se snaží strany orientovat do budoucnosti.
- Nestrannost a neutralita mediátora – pro mediaci jeden z nejdůležitějších principů. Posiluje důvěru klientů. Mediátor by měl přistupovat ke stranám bez předsudků, v opačném případě by měl případ opustit a předat jinému kolegovi.
- Převzetí zodpovědnosti – klienti jsou zodpovědní za věcnou stránku řešení konfliktů. Mediátor zodpovídá za proces a zachování základních principů mediace.
- Svoboda rozhodování – úzce souvisí s principem převzetí zodpovědnosti. Zde platí, že o výsledku dohody rozhodují strany, nikoliv mediátor.
- Alternativy (hledání nových možností) – hledání nových řešení patové situace je základním úkolem mediace, neboť je více než jisté, že klient se až doposud snažil svou konfliktní situaci vyřešit způsobem a prostředky, které ovládal, které se mu v minulosti osvědčily. Protože dosavadní řešení nepřineslo očekávaný výsledek, hledá jiné možnosti, jak svou situaci zvládnout.²⁴

Dodržování výše uvedených principů napomáhá stranám k pozitivnímu vnímání nabízené pomoci třetí nezávislou osobou a přispívá k úspěšnému dokončení procesu mediace.

Z uvedených principů můžeme vyvodit i výhody mediace, které tato metoda práce nabízí zúčastněným stranám:

---

²⁴ HOLÁ, L. *Mediace jako způsob řešení konfliktů*, 2003, str. 38-43

2.3 Výhody mediace z pohledu klientů

- Dobrovolná účast stran
- Soukromí a záruka uchování důvěrných informací
- Kontrola nad procesem řešení sporu a jeho výsledkem
- Napomáhá pochopit druhou stranu a naopak být sami pochopeni, reflektuje prožívání dané situace
- Napomáhá ujasnit si skutečné potřeby, očekávání a zájmy
- Snižuje napětí a zlepšuje vzájemné vztahy, navzdory dočasným sporům napomáhá uchovat si a zkvalitnit prostor pro případnou budoucí spolupráci
- Nabízí možnost vyhnout se soudnímu sporu, čímž snižuje časové a finanční investice
- Jednání probíhá v neformálním a bezpečném prostředí
- Vysoká pravděpodobnost výrazně lepší spokojenosti zúčastněných stran s formou dohody a jejího následného dodržování²⁵

2.4 Typy sporů vhodných a nevhodných pro mediaci

Řešení konfliktu pomocí mediace je vhodné v určitých situacích. Jedná se zejména o případy, kdy strany budou chtít, či ze samotné povahy vztahu budou potřebovat, po urovnání stávajícího sporu i nadále spolu komunikovat. Zde bych uvedla zejména konflikty v rodině, ale i v oblasti pracovních, školních kolektivů atd. (viz blíže kapitola 4.3).

Mediace je vhodná pouze v případech, kdy jsou oba partneři rovnocenní, neexistuje mezi nimi rozdíl např. finanční, poziční apod. Pokud tomu tak není, je slabší znevýhodněný. Nerovnost mezi partnery produkuje nerovné dohody.²⁶

---

²⁵ Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR, [online]. [cit. 2012-03-16].
Dostupné z: <http://www.amcr.cz/vyhody-mediace-typy-sporu/>

²⁶ HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*, 2011, str. 205

2.4.1 Situace vhodné pro mediaci

- Strany, které jsou ve vzájemném vztahu, jsou závislé na vyřešení sporu, protože obě přispěly svým chováním a konáním k vytvoření konfliktu. Pokud tomu tak není, bude jen na dobré vůli druhé strany, aby udělala něco pro stranu, která se cítí být poškozená.
- Obě strany mají jistý pocit zodpovědnosti za konflikt mezi nimi. Pokud tomu tak není, strany odmítají spolupráci.
- Spor a jeho potenciální řešení dává prostor pro hledání dohod, které vyhovují oběma stranám. To znamená, že existuje více než jedna či dvě možnosti řešení.
- Strany jsou spolu schopny komunikovat alespoň na minimální úrovni tak, aby byla možná výměna nových informací.
- Strany ani jejich právní zástupci nezastávají názor, že ve sporu nutně musí být jedna strana vítězem a druhá poraženým.
- Obě strany souhlasí s účastí na mediaci.²⁷

2.4.2 Situace pro mediaci nevhodné

- Účastníci sporu jednájí tvrdě a "zásadově". Vítězství pro ně nutně znamená porážku druhé strany.
- Situace, ve kterých jde o základní občanská a ústavní práva, rovněž tak spory s nárokem na odškodnění s výjimkou trestných činů se sazbou do 5 let.
- Případy, kdy jedna strana použije vůči druhé hrozeb nebo fyzického násilí.
- Případy, kdy jedna ze stran není ochotna poskytnout všechny relevantní informace a odmítá jejich objektivní ověření.
- Účastníci/účastník sporu jsou pasivní, ochotni řešit spor i za cenu zřeknutí se vlastních práv.
- Účastníci/účastník sporu zneužívají alkohol či drogy.

---

²⁷ ŠIŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace*. In MATOUŠEK, O. et al: *Metody a řízení sociální práce*, 2003, str. 148

- Účastníci/účastník sporu s patologickými rysy osobnosti nebo agresivními tendencemi v chování, kteří ani v odděleném projednávání nejsou schopni produktivní diskuse.
- Případy, kdy si jedna ze stran přeje, aby rozhodnutí udělala nějaká autorita.
- Mediátor má morální zábrany nebo předsudky týkající se osob nebo předmětu sporu (řeší se předáním sporu jinému mediátorovi).²⁸

2.5 Proces a struktura mediace

Fáze mediace jsou následující:

Zahájení mediace, získání informací, porozumění zájmům, hledání řešení, vytváření a sepsání dohody a závěrečné slovo.

Každé mediační jednání má svůj individuální průběh, struktura setkání je doporučena, není však dogmatem. Časový rozsah jednoho mediačního sezení je obvykle tři hodiny.

2.6 Cíl mediace

Cíl mediace z pohledu klientů určuje jejich **zakázka** zaměřená na samotné řešení konfliktu. Tu je třeba jasně vyslovit na počátku mediačního jednání. Zakázka má však dynamickou povahu a může se v průběhu mediace měnit s tím, jak klienti postupně objevují či přehodnocují své potřeby a zájmy. Mediátor tuto skutečnost reflektuje a pomáhá ji klientovi sdělovat.²⁹

Mediační jednání směřuje k uzavření dohody. Nelze však říci, že vždy je cílem pouze konečná dohoda. U dobře vedené mediace platí, že cesta je minimálně stejně důležitá jako její cíl. Je zřejmé, že mediace nabízí klientům zejména vyjasnění vzájemných vztahů, předkládá model pro řešení případných sporů v budoucnosti, omezuje stresující faktory při jednání. Mobilizuje schopnosti a síly klientů.

Jak proces probíhá, jaký bude jeho výsledek a dopad závisí na všech zúčastněných (klientech a mediátorovi).

---

²⁸ ŠIŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace*. In MATOUŠEK, O. et al: *Metody a řízení sociální práce*, 2003, str. 149

²⁹ HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*, 2011, str. 60-61

2.6.1 Výstup z mediace

Dohoda, nikoli kompromis je ideálním výstupem z mediace. Dohodu tvoří strany (nikoliv mediátor), které došly během mediačního jednání společným úsilím k uspokojivému řešení.

Výsledkem mediace může být i tzv. dohoda o nedohodě, která obsahuje body, na kterých se strany neshodly a návrhy způsobů jejich řešení.

Uzavřená dohoda by měla být dosažitelná, konkrétní, srozumitelná a prakticky uskutečnitelná. Není vždy podmínkou, aby byla v písemné formě. Dohoda má charakter smlouvy mezi občany, je možné ji využít pro spolupráci se soudem či notářem.

2.7 Jak mediace napomáhá řešit konflikt

- Vede od negativních zážitků k pozitivním. Napomáhá k vzájemnému porozumění a k respektu zájmů a motivů druhé strany.
- Pracuje s emocemi. Pokud jsou emoce popsány, pochopeny a uznány, tak ustoupí do pozadí, což umožňuje uvažovat a konat.
- Pomáhá rozhodovat se samostatně. Aktéři jsou zároveň účastníky a rozhodují o vlastních životech.
- Jelikož se strany samy snaží o dohodu odpovědně (mediátor nerozhoduje), je zajištěna perspektiva dalšího soužití a respektování dohodnutého.
- Je kladen důraz na orientaci na budoucnost. Minulost slouží pouze k pochopení zájmů, potřeb a schopností.
- Dohoda je sice závazná, nemusí však být konečná. Je třeba počítat se změnami (zájmy, potřeby, úmysly...), v budoucnu je možné dohodu flexibilně doplňovat.
- Mediace má své postupy a proces. Nabízí aktivní a strukturovaný proces směřující k vytvoření praktické dohody daného případu.³⁰

---

³⁰ ŠIŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace*. In MATOUŠEK, O. et al: *Metody a řízení sociální práce*, 2003, str. 136

2.8 Co lze očekávat – shrnutí

Mediaci vede mediátor, příp. mediátoři a to neautoritativním a nehodnotícím způsobem. Snaží se poskytnout zúčastněným stranám dostatečný čas a prostor, ve kterém je cílem rozklíčovat problém, případně problémy, které strany dovedly do „tzv. mrtvého bodu“.

Mediátor pomocí svých dovedností, zkušeností a pomocí znalostí procesu a fází mediace vede strany k tomu, aby se začaly „slyšet“. Napomáhá tomu zejména popisem situace, pojmenováním skutečných potřeb jednotlivých stran a pochopením cílů, kterých chtějí strany dosáhnout, vede strany k dohodě. Je průvodcem, nikoli rádcem či řešitelem.

Nikdo nezná řešení lépe než ti, kterých se situace přímo dotýká. Mediační proces učí zúčastněné zodpovědnosti za situaci, ve které se nacházejí, a posiluje jejich schopnosti tento stav vyřešit.

3. MEDIÁTOR

Mediátor je školený profesionál, který řídí proces mediace. Je zodpovědný za průběh mediačního setkání. Osobnost a schopnosti mediátora nepochybně velmi ovlivňují úspěšnost mediačního procesu a jeho konečného výstupu.

Zákonné podmínky stanovující požadavky na osobu mediátora máme k dispozici pouze ze stávajícího zákona o probační a mediační službě (viz kap. 4.3.1), pro oblast netrestní můžeme v tuto chvíli vycházet pouze z návrhu zákona (viz kapitola 5).

3.1 Vymezení pojmu mediátor

Mediátor je osoba, která přímo zprostředkovává mediaci. Bez mediátora není mediace.

„Mediátor je školený profesionál na efektivní vyjednávání s případnou specializací v oblasti projednávaného tématu a se specifickými dovednostmi, odbornými znalostmi, analytickými schopnostmi a zkušenostmi, které využívá k usnadnění komunikace mezi spornými stranami a k efektivnímu vedení a strukturování mediačního procesu.“³¹

„Mediátor programově nestrání žádnému účastníku, ale pomáhá všem, aby našli to, v čem se mohou shodnout.“³²

Osoba mediátora je v procesu mediace klíčová. Jsou na něho kladeny vysoké požadavky. Ke své profesi potřebuje odborné znalosti a dovednosti, zkušenosti, profesionalitu, zejména pak schopnost být neutrální, nestranný.

3.2 Osobnost mediátora

K úspěšnému vykonávání profese mediátora je zapotřebí disponovat určitými osobnostními předpoklady a získat určité odborné znalosti.

---

³¹ ŠIŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace, komplexní výcvik*, 1. díl, 2010, str. 7

³² MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce*, 2008, str. 98

3.2.1 Odborné předpoklady

Vzhledem k podstatě mediace považují za nejvhodnější společensko-vědní obory základy psychologie, sociologie či základy práva. Záleží také na tom, v jaké oblasti řešení sporů se mediátor pohybuje. Dosavadní literatura není jednotná v tom, jaké odborné znalosti se od mediátorů vyžadují. Z podstaty mediace však vyplývá, že mediátor nemusí být právník, důležité jsou zejména komunikační schopnosti a umění vytvářet atmosféru spolupráce.

Profesní standardy mediátora dostupné na stránkách Asociace mediátorů České republiky **vytvářejí obecný rámec mediační služby**. Kvalifikace je zde vymezena velice obecně, v podstatě se jedná o „pro strany odpovídající vzdělání, výcvik a zkušenosti“.³³ Požadavkem je také respektování etického kodexu mediátora AMČR.

3.2.2 Osobnostní předpoklady

Osobnostní dispozice vhodné pro mediační činnost představují kombinaci schopností, zkušeností, intuitivní tvořivosti a komunikačních schopností.

Celková zralost – stabilita osobnosti, zvládnutí emocionality

Myšlení – samostatnost, flexibilita, kreativita, konstruktivní a analytické myšlení, vynalézavost, logické uvažování, improvizace, duchapřítomnost

Vysoké morální kvality – nestrannost, etika, bezúhonnost, poctivost, sebejistota, schopnost adekvátní reakce na situaci, organizační talent

Sociální schopnosti – navazování kontaktů, empatie, získávání důvěry, dobré komunikační schopnosti (široká slovní zásoba, přesnost vyjadřování atd.)

Ochota a respekt ke stranám – respektování osobní důstojnosti, překonávání předsudků

Vnější projev – vystupování, vzhled, kulturnost, přizpůsobení vystupování konkrétní situaci³⁴

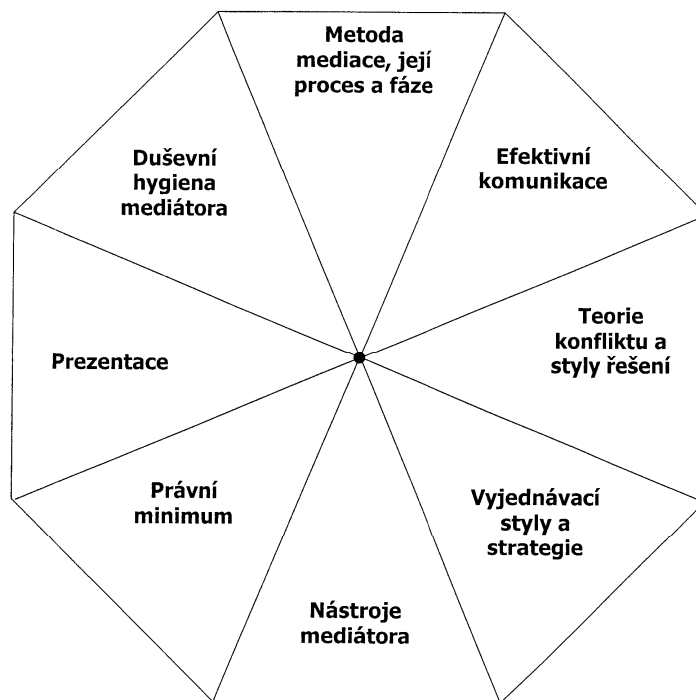
³³ Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR, [online]. [cit. 2012-03-19].
Dostupné z: <http://www.amcr.cz/caste-dotazy/#cil1>

³⁴ HOLÁ, L.: *Mediace jako způsob řešení konfliktů*, 2003, str. 86-87

3.3 Zázemí mediátora

Obr. č. 4 Informace a dovednosti potřebné k profesionálnímu vedení mediace³⁵

3.4 Role a hlavní úkoly mediátora

3.4.1 Role mediátora – mediátor: neradí, nehodnotí, neřeší

- neradit stranám (neprosazovat v procesu mediace vlastní hodnoty a řešení)
- nehodnotit (nerozebírat nevědomé motivy stran a nutit někoho, aby řekl, co si nemyslí)
- nestát vnitřně na straně „oběti“ – neřešit (neprosazovat v procesu mediace vlastní návrhy na řešení, netlačit na strany)³⁶

³⁵ ŠÍŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace, komplexní výcvik*, 1. díl, 2010, str. 8

³⁶ Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR, [online]. [cit. 2012-03-19].

Dostupné z: <http://www.amcr.cz/caste-dotazy/#cil1>

3.4.2 Hlavní úkoly mediátora

- vysvětlit proces mediace, její fáze a postupy – vysvětluje zejména svou roli v procesu
- usnadnit komunikaci a být zodpovědný za proces – hlídá čas, prostor pro strany
- shromažďovat informace o daném případě a pracovat se stanovisky, emocemi a postoji klientů – akceptuje postoje klientů
- analyzovat informace, definovat sporné body – budoucí předměty jednání, rozlišovat jejich důležitost
- zprostředkovat dohodu, zvažovat jednotlivé návrhy a pomáhat sepsání společné dohody – pomáhá pracovat s alternativami, které jsou realistické a reálné³⁷

3.4.2.1 Mediátor se musí vyvarovat

- radit stranám
- hodnotit jejich názory a skutky, moralizovat
- dávat najevo šok
- psychoanalyzovat, rozebírat nevědomé motivy
- chovat se dominantně či povýšeně
- prosazovat výklad jedné strany
- provádět křížový výslech
- nechat jednu ze stran řídit situaci
- prosazovat vlastní hodnoty a řešení
- nutit někoho, aby řekl, co si myslí
- vnitřně stát na straně oběti (v rámci trestně-právní oblasti)³⁸

---

³⁷ ŠIŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace, komplexní výcvik*, 1. díl, 2010, str. 7

³⁸ Tamtéž cit. 37, str. 9

3.5 Metody a techniky práce mediátora^{39 40}

Znalost a umění používat následující metody a techniky práce je v mediaci nezbytné. Tyto metody napomáhají mediátorovi být aktivní, vytvářet bezpečný prostor pro vyjádření účastníků, vést je k rozpoznání skutečných zájmů a potřeb a podporovat je v hledání řešení, která jsou reálná.

Aktivní naslouchání – jedná se o velmi efektivní techniku, pomocí které může mediátor ukázat, že rozumí sdělenému. Parafrázuje, aniž by hodnotil, co slyšel – obsah sdělení i pocity. To vede zejména k zisku informací, upevňuje však i vzájemnou důvěru. Mediátor klienta povzbuzuje, projevuje zájem. Také shrnuje dosavadní poznatky a oceňuje zúčastněné za jejich aktivní účast a ochotu podílet se na řešení sporu.

Empatické porozumění – schopnost mediátora vcítit se do prožívání klientů napomáhá vzájemné důvěře a motivuje je k větší otevřenosti a komunikaci. Zde je však nezbytné zachovat si profesionální odstup.

Konstruktivní dotazování – komunikační technika, která napomáhá při odkrývání skutečných zájmů a potřeb klientů. Zahrnuje zejména práci s otevřenými a uzavřenými otázkami.

Efektivní vyjednávání - komunikační aktivita mezi oponenty, kteří vstupují do vyjednávání se shodnými i protichůdnými zájmy. Při vyjednávání se nezačíná konfliktními body, je vhodné soustředit se zejména na hlavní téma vyjednávání. Významnou součástí efektivního vyjednávání je aktivní naslouchání. Cílem je dosažení přijatelné dohody.

Odhalování a rozvíjení lidských zdrojů – využití potenciálu lidských zdrojů, jejich pojmenování a další rozvoj mnohdy napomáhá klientům k pochopení stávající situace a k hledání různých alternativ řešení s ohledem na budoucnost. Je nutné vnímat jedinečnost a individualitu klientů.

Rozvíjení pozitivních možností – dovednost pojmenování pozitiv a jejich využití pro stávající situaci i budoucnost je stěžejním úkolem mediátora. Vize pozitiv motivuje klienty ke spolupráci, napomáhá k uvědomění si vlastních schopností, možností a zodpovědnosti v průběhu mediačního jednání, ale i s ohledem na budoucí vztahy.

---

³⁹ Srov. HOLÁ, L.: *Mediace jako způsob řešení konfliktů*, 2003, str. 122-125

⁴⁰ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace, komplexní výcvik*, 2010, 1.- 4. díl

4. MEDIACE – OD POČÁTKŮ K SOUČASNOSTI

Mediace, resp. **idea** řešení konfliktů za pomoci třetí strany, existuje již po staletí. Je zajímavé, že postupy blízké mediaci jsou pravděpodobně starší než lidstvo samo, neboť velmi podobné chování bylo popsáno i u primátů.

Historie mediace je doposud málo zmapována, názory odborníků se liší zejména v časovém zařazení a to zejména v otázce určení od kdy hovoříme o mediaci jako o metodě.⁴¹

4.1 Historie mediace jako přístupu

První důkazy o využívání mediace **jako přístupu** se objevují již zhruba v 5. století před naším letopočtem v dílech tehdejších filozofů. Mediační techniky sloužily k řešení konfliktů zejména uvnitř systému komunit a příbuzenství. Konfuciovův soudní systém, který aplikoval mediaci jako hlavní komponent ve svém soudním systému, je v Číně využíván dodnes. Starověké Řecko využívalo hojně rozhodčích řízení, které můžeme zahrnout do vývoje mediace, neboť má s mediací některé společné prvky.

Kořeny mediace v oblasti trestní (kořeny probační a mediační služby) sahají do období středověku. Kolem roku 1300 nastává významná změna v trestním právu. Do té doby uplatňované právo – smrt pachatele za smrt oběti, je postupně nahrazeno přístupem, který zohledňuje hlouběji aspekty lidské psychiky, okolnosti spáchání trestného činu (zejména vražda v afektu). Do popředí se dostává potřeba řešit provinění způsobem, který bude pro pozůstalé, ale i společnost optimálnější. *„Při společném jednání o podmínkách uzavírané vzájemné dohody mezi poškozenou stranou a pachatelem (tedy účastníky konfliktu) bylo dbáno na to, aby se obě strany smířily a zavázaly se dále již neusilovat o pomstu.“* Uplatňování tohoto trestního práva přetrvalo až do 16. století.⁴²

---

⁴¹ HOLÁ, L.: *Mediace jako způsob řešení konfliktů*, 2003, str. 26-30

⁴² Tamtéž cit. 41, str. 26-28

4.2 Historie mediace jako metody

Mediace jako specifická komunikační **metoda** založená na pomoci třetí nezávislé strany vešla v širší povědomí zejména v souvislosti s potřebou řešit politicko-společenské konflikty v USA a v Kanadě v 60. letech 20. století.⁴³

Prvopočátky mediace jako metody nalezneme právě v těchto státech – USA a Kanadě, které jsou považovány za tzv. „kolébku mediace“. Zrod souvisí s masivním příchodem čínských a židovských přistěhovalců na tento kontinent v první polovině 20. století.⁴⁴

Je zajímavé, že rozvoj a využití mediačních technik byl výrazně ovlivněn laickou veřejností, tedy stávajícími a potenciálními klienty. Odborná veřejnost, potažmo stát reagoval až na pozitivní výsledky mediace a začal zakládat specializovaná centra, která poskytovala mediační služby zdarma, případně za minimální poplatek. Následně reagovala nezisková a charitativní oblast rozšiřováním mediačních služeb. V neposlední řadě reagovaly na tento pozitivní trend využívání mediace školy, a to nejen univerzity, nýbrž mediace se stala součástí výukových programů všech škol – středních, základních, ale i mateřských.⁴⁵

Ve vyspělých demokraciích je mediace s úspěchem využívána již více než tři desetiletí. **Nejrozšířenější je pravděpodobně v USA, kde se využívá v 60-70 procentech zjevných konfliktů a z toho zhruba dvě třetiny z nich končí uzavřením výsledné dohody.**⁴⁶

V evropských zemích jsou v současnosti mediační služby rozšířeny zejména ve Francii, Německu, Velké Británii, Dánsku, Norsku, Finsku, Holandsku a Rakousku.⁴⁷

4.2.1 Historie mediace v České republice

O mediaci se na našem území začíná hovořit na počátku 90. let minulého století a to zejména díky iniciativě odborníků z nadace Partners for Democratic Change. Ti měli s mediací již třicetileté zkušenosti a přivezli do naší země metodiku této techniky využívané v netrestní oblasti. Cílem této iniciativy bylo zejména šíření mediace

---

⁴³ MANDOVÁ, M., VINAŘOVÁ, J.: *Mediace jako způsob řešení konfliktů*. Právo a rodina, 2004, str. 21-22

⁴⁴ HOLÁ, L.: *Mediace jako způsob řešení konfliktů*, 2003, str. 29

⁴⁵ Tamtéž cit. 44, str. 30

⁴⁶ RISKIN, L. L., ARNOLD, T., KEATING Jr., J. M.: *Mediace aneb Jak řešit konflikty*, 1997, str. 10

⁴⁷ NOVÁKOVÁ, L.: *Spory můžeme řešit i jinak*. Český zápas, roč. 88, č. 1, 2008, str. 1-3

na universitní a nestátní úrovni v celé oblasti mimosoudního vyjednávání. Podařilo se založit organizaci České centrum pro vyjednávání a řešení konfliktů, ta se v polovině 90. let rozdělila. Část organizace přešla do sítě Partners (dnes Partners Czech, o.p.s.), část založila vzdělávací agenturu – Centrum dohody s.r.o. a část založila občanské sdružení – Asociaci mediátorů České republiky.⁴⁸

První dvě zmíněné organizace se věnují především oblasti vzdělávání. **Asociace mediátorů ČR** se stala základnou pro profesionální šíření mediace a technik mimosoudního řešení sporů a je v oblasti mediace v ČR **stěžejní organizací**, proto se jí budu níže podrobněji věnovat.

4.2.2 Asociace mediátorů České republiky – AMČR

Občanské sdružení Asociace mediátorů České republiky (dále je AMČR) bylo založeno v roce 2000 skupinou mediátorů, facilitátorů a trenérů. Tato organizace sehrála a stále hraje hlavní úlohu v šíření a provozování mediace u nás.

Členové asociace se mj. účastní pracovních skupin, které usilují o legislativní ošetření mediace v netrestních věcech v našem právním systému, pořádají konference, propagují mediaci v médiích, nabízejí mediační setkání a především vzdělávají budoucí mediátory v rámci 100hodinového výcviku (AMČR je držitelem potřebných akreditací k mediačnímu vzdělávání). V oblasti vzdělávání mediace v ČR je AMČR nejvýznamnější organizací. Členové asociace formulovali vzdělávací a profesní standardy a vytvořili Etický kodex mediátora.⁴⁹

Pro úplnost uvádím přesné znění cílů asociace z internetových stránek této organizace.

4.2.2.1 Poslání a cíle AMČR:

- *vysoká profesionální úroveň poskytovaných mediačních a facilitačních služeb*
- *vzdělávání profesionálních i dobrovolných mediátorů formou interaktivního výcviku dle vzdělávacích standardů*

---

⁴⁸ Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR, [online]. [cit. 2012-03-17].

Dostupné z: <http://www.amcr.cz/co-je-to-mediace/>

⁴⁹ Tamtéž cit. 48

- udělování certifikátů akreditovaným mediátorům AMČR dle kritérií akreditační komise
- udělování certifikátů akreditovaným lektorům v oblasti řešení konfliktů dle kritérií vzdělávací komise
- poskytování mediačních služeb a poradenství v oblasti řešení konfliktů (včetně interetnických) a vyjednávání
- školení institucí a jednotlivců v technikách efektivní komunikace, mimosoudního vyjednávání, prevence a řešení konfliktů včetně, interetnických, dále mediace, facilitace včetně supervize, konzultační a poradenské činnosti
- informování laické i odborné veřejnosti a spolupráci se sdělovacími prostředky spolupráci s dalšími organizacemi a institucemi v oblasti propagace a šíření mediace
- vydání, přijetí a garanci etického kodexu mediátora, profesních a vzdělávacích standardů mediátora
- udržování kontaktů a výměnu zkušeností s dalšími asociacemi či sdruženími mediátorů ve světě
- ochranu akreditovaných mediátorů – členů AMČR
- ochranu klientů, kterým byla poskytnuta mediační služba akreditovaným mediátorem AMČR⁵⁰

4.3 Aplikační oblasti mediace

Konflikty řešené mediací je nutné dělit na dvě hlavní oblasti, a to **dle povahy práva**.

Rozlišujeme tedy oblast **trestní** a **netrestní**. Důvod je zejména v rozdílnosti legislativy, profesních požadavků, metod práce, finanční participace atd. Přestože je tato práce zaměřena na mediaci v oblasti netrestní, pro komplexnost informací uvádím základní údaje o probaci a mediaci v ČR.

---

⁵⁰ Oficiální stránky Asociace mediátorů ČR, [online]. [cit. 2012-03-15].
Dostupné z: <http://www.amcr.cz/o-asociaci/#cil1>

4.3.1 Mediace v oblasti trestní (Probace a mediace)

Mediace v oblasti trestní je od ledna 2001 v České republice realizována prostřednictvím Probační a mediační služby ČR (dále jen PMS), kterou upravuje zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.⁵¹

PMS je zřízená jako organizační složka státu a poskytuje služby bezplatně. Jejím stěžejním úkolem je provádět úkony probace a mediace v trestním řízení, které naplňují prvky restorativní justice.

4.3.1.1 Poslání a cíle Probační a mediační služby České republiky

„Probační a mediační služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

Probační a mediační služba ČR představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního. Vyváženým propojením obou se vytváří nová multi-disciplinární profese v systému trestní justice.“⁵²

4.3.1.2 Cíle a činnosti PMS

Integrace pachatele – Probační a mediační služba usiluje o začlenění obviněného resp. pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

Participace poškozeného – Probační a mediační služba se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.

---

⁵¹ Zákon č. 257/2000 Sb., dostupný na <https://www.pmscr.cz/zakladni-dokumenty/zakon-o-probacni-a-mediacni-sluzbe/>

⁵² Oficiální stránky Probační a mediační služby ČR, [online]. [cit. 2012-03-15].
Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-pms/>

Ochrana společnosti – Probační a mediační služba přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.⁵³

Zákon mediací rozumí „*mimosoudní řešení konfliktu mezi poškozeným a obviněným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu, přičemž předpokladem je výslovný souhlas obou stran*“.⁵⁴

Smyslem a účelem mediace v trestní oblasti je **zmírnit následek činu**.

4.3.1.3 Probace a mediace v praxi

Základními organizačními články PMS jsou střediska působící v sídlech okresních soudů, která zajišťují plnění úkolů PMS ve vztahu k soudům, státním zastupitelstvím a orgánům Policie ČR.

Úkoly PMS plní v rámci jejích středisek úředníci a asistenti Probační a mediační služby, přičemž úředník PMS musí kromě bezúhonnosti splňovat podmínku dosaženého vysokoškolského vzdělání společenskovedního směru a asistent podmínku dosaženého středoškolského vzdělání společenskovedního směru.⁵⁵

V roce 2010 uplynulo 10 let od zahájení činnosti PMS a k tomuto výročí byla vypracována zpráva o činnosti PMS během tohoto období, která je dostupná na webových stránkách organizace. Ta zde uvádí, že za uplynulých 10 let zprostředkovala téměř 6 000 přímých mediací mezi obětí a pachatelem.⁵⁶

---

⁵³ Oficiální stránky Probační a mediační služby ČR, [online]. [cit. 2012-03-15].
Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-pms/>

⁵⁴ Zákon. č. 257/2000 Sb., §2,

⁵⁵ Zákon. č. 257/2000 Sb., §3

⁵⁶ Oficiální stránky Probační a mediační služby ČR, [online]. [cit. 2012-03-15].
Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/10-let-pms-cr-2/>

4.3.2 Mediace v oblasti netrestní (civilní spory)

Zákon, který by řešil mediaci v oblasti netrestní komplexně, v ČR zatím stále chybí. Mediace v oblasti netrestní, v tzv. občanskoprávních sporech, je vzhledem ke svému potenciálu a s přihlédnutím na pomalé, drahé a přetížené soudy bohužel stále využívána ve velmi malé míře. Jedním z hlavních důvodů je dle mého názoru právě její chybějící legislativní ošetření, malé povědomí veřejnosti, nedostatečná podpora státu (více v kapitole 5).

4.3.2.1 Netrestní oblast mediace z pohledu sociální práce – oblasti využití⁵⁷

Využít mediaci a její techniky lze ve všech sporech, které vznikají porušením práv lidí, kteří žijí v jistých vztazích buď v dané instituci či v určité lokalitě. Ze široké nabídky těchto oblastí vybírám a blíže popisuji jen některé. Výběr činím s ohledem na potřeby pracovníků v oblasti sociální práce.

Rodinná a partnerská mediace

Tato oblast je jednou z nejrozšířenějších ve využívání mediace. Dělí se na oblast **rodinnou** a **rozvodovou**. Rodinná mediace se zabývá konflikty, které vznikají ve vzájemném soužití členů rodiny. Příkladem může být rozpor v názorech na výchovu či mezigenerační spory. Rozvodová mediace napomáhá zejména při ošetření vztahů v této těžké životní situaci. Je velmi efektivní při hledání řešení porozvodového uspořádání, především s ohledem na děti a jejich potřeby. Uskutečnění rozvodu není v našem státě možné bez účasti soudu, je však více než příhodné využít mediaci k ošetření potřeb jednotlivých aktérů, neboť soudní řízení toto nenabízí.

Vrstevnícká (peer) mediace

Vrstevnícká mediace je v odborné literatuře uváděna také pod pojmem „peer mediace“. Zahrnuje zejména oblast školství, nabízí možnosti řešení konfliktů ve škole (žák-žák, škola-žák, pedagog-žák atd.). Tato forma mediace je velmi specifická,

---

⁵⁷ Srov. HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*, 2011, str. 179-210

mediátorem se stává zpravidla vrstevník nikoli školený dospělý profesionál. Mediace v této oblasti je u nás zatím velmi málo využívána, přestože v sobě nese velmi silný potenciál v rozšíření povědomí mediace ve společnosti a jako prvek učení se zacházením konfliktů v dětském a dospívajícím věku.

Interetnická mediace

Napomáhá při řešení sporů, které vznikají komunikací mezi různými kulturami. Součástí této specifické mediace může být poskytování dalších neformálních forem pomoci, např. odborníkem z jiného oboru. V neřešeném etnickém konfliktu se mnohdy strany uchylují k různým úrovním násilí.

Obchodní mediace

Předmětem obchodní mediace jsou zejména spory mezi firmami. Motivem pro využití mediace proti rozhodčímu řízení či soudu, by měl být zejména důraz na snahu o nalezení vhodného řešení sporu s ohledem na budoucí spolupráci a budování dobrých obchodních vztahů. V této oblasti mediace se zpravidla řeší věcné podstaty sporu, čímž jsou zde kladeny na mediátora vysoké nároky.

Mediace v pracovněprávních sporech

Oblast pracovních sporů řeší zejména situační a chronické konflikty, které vznikají v rámci pracovněprávních vztahů a organizace práce. Mnohdy jsou kořeny konfliktů na pracovišti v jiné životní oblasti. Zde je třeba zohledňovat oblast procesní a vztahovou. Spory řešené mediací mohou napomoci k lepší komunikaci v rámci týmů, mohou napomáhat při sporech mezi podřízenými a nadřízenými.

Příklady dalších oblastí využití:

Spotřebitelské spory, komunitní mediace, sousedské spory, mediace ve zdravotnictví, v oblasti autorských a průmyslových práv, environmentální mediace, mediace v politice a diplomacii.⁵⁸

---

⁵⁸ Srov. HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*, 2011, str. 179-210

5. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY MEDIACE V NETRESTNÍCH VĚCECH V ČESKÉ REPUBLICĚ A NA SLOVENSKU

Z principů mediace je zřejmé, že mediátor nenalézá řešení po právu (jako např. rozhodce), praxe však ukazuje, že právní úprava je nejen vhodná, ale jak uvádím dále z důvodu požadavků EU směřujícím k členským státům, i nezbytná.

5.1 Právní úprava mediace – podněty

5.1.1 Podnět vycházející z reálného života – praxe

Mediace se na území obou států praktikuje i vyučuje více než 20 let. Je tedy zřejmé, že společnost začala využívat tento kultivovaný způsob řešení konfliktů spontánně, bez ohledu na vyjádřený postoj státu. Dá se tedy říci, že praxe konkrétní právní úpravu předešla. Postupem času však potřeba právního ukotvení mediace narůstala. Tuto potřebu potvrzovaly i pozitivní zkušenosti ze zahraničí, kde podpora státu v této oblasti funguje.

V ČR po právní úpravě mediace volají zejména odborníci na rodinně právní problematiku, ale i odborníci, kteří čerpají zkušenosti ze zahraničí, kde mediace velmi úspěšně funguje již několik desetiletí.⁵⁹

Je nesporné, že potencionální klient mediace vnímá tuto metodu důvěryhodněji, pokud je ošetřena právně, neboť stát tím dává najevo svůj postoj, tedy respekt k této alternativě řešení sporů.

5.1.2 Podnět vycházející z členství v Evropské unii

Evropská unie si dlouhodobě uvědomuje potřebu využívání mediace pro řešení konfliktů mezi lidmi, proto je v tomto ohledu aktivní a svými předpisy **zavazuje** členy EU (tedy **ČR i SR**) k zapracování vydaných pravidel týkajících se mediace do vnitrostátních opatření.

---

⁵⁹ Webové stránky JUDr. D. Kovářové, bývalé ministryně spravedlnosti ČR (2009-2011), [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.akkovarova.cz/clanek_zp_23042011.html

Významné dokumenty EU o mediaci⁶⁰

2001 – Evropská komise zveřejnila materiál k diskusi o alternativních způsobech řešení sporů

2002 – Zelená kniha, Kodex chování

2004 – Rámcová směrnice o zprostředkování

2008 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES z dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech

Právě směrnice Evropského parlamentu a Rady **2008/52/ES** o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech⁶¹ ze dne **21. 5. 2008** je základem právní úpravy, která se vztahuje zejména na přeshraniční spory v občanských a obchodních věcech, tedy pro spory, v nichž alespoň jedna ze stran sporu má bydliště nebo se obvykle zdržuje v jiném členském státě než kterákoli jiná strana.

Podle této směrnice jsou členské státy povinny zajistit mediační řízení, vypracování a dodržování kodexů dobrovolných chování mediátorů, přístup stran konfliktu k mediaci, důvěrnost mediace, vykonatelnost dohod vyplývajících z mediace a zajistit, aby v průběhu mediace neběžely zúčastněným osobám promlčení a prekluzivní lhůty.⁶²

Členským státům je uloženo, aby uvedly v **účinnost své právní předpisy**, resp. dosáhly souladu s touto směrnicí **do 21. 5. 2011**.⁶³

Cílem tohoto dokumentu není harmonizovat nebo dokonce vytvářet jednotnou úpravu mediačního řízení v členských státech, ale zejména odstranit překážky, které jsou spojené s přeshraniční mediací. Úpravou některých aspektů přeshraniční mediace však nepochybně vytváří nepřímý tlak na ty státy, které dosud vnitrostátní úpravu mediace nemají.

---

⁶⁰ Oficiální stránky Evropské komise, [online]. [cit. 2012-04-02].

Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_cs.htm

⁶¹ Přístup k právu Evropské unie, [online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:CS:PDF>

⁶² Směrnice evropského parlamentu a rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech

⁶³ Tamtéž cit. 62

Vztah EU k mediaci, výše uvedené směrnici a jejímu dalšímu potenciálu výstižně vyjádřila místopředsedkyně Komise a komisařka EU pro spravedlnost **Viviane Redingová**, která řekla:

„Tato opatření EU jsou velmi důležitá, protože podporují další, alternativní přístup občanů ke spravedlnosti v každodenním životě. Soudní systémy umožňují lidem uplatňovat svá práva. Účinný přístup ke spravedlnosti je chráněn Listinou základních práv Evropské unie. Občanům a podnikům by neměla být upřena jejich práva jen proto, že je pro ně těžké využívat právní systém a že si to nemohou dovolit, nemohou čekat na soudní jednání nebo se nevyznají v úředním prostředí.“

„Vyzývám členské státy, aby neváhaly při rychlém zavádění pravidel EU o mediaci: základem je umožnit přátelské urovnávání přeshraničních sporů. Ale proč nepokračovat dále? Proč stejná opatření neumožnit i na vnitrostátní úrovni? Jejich přínosy nakonec pocítí nejen občané a podniky, společnosti a ekonomiky, ale i samotný právní systém.“⁶⁴

5.1.3 Shrnutí podnětů a jejich faktický dopad na legislativní proces mediace v netrestních věcech v ČR a SR:

Vzhledem k tomu, že ČR dosud nemá platný zákon o mediaci v netrestní oblasti, je zřejmé, že výše uvedené podněty neměly na zákonodárce v ČR takový vliv, aby byl potřebný zákon uveden do života. Nejenže praxe volá po této úpravě již mnoho let, ale ani výše zmíněná směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES, která ČR zavazovala uvést v účinnost právní předpisy z ní vycházející nejpozději k 21. 5. 2011, nepřiměla změnit přístup zákonodárců k této problematice a urychlit přípravný proces věnující se návrhu zákona. Proto Evropská komise přistoupila dne 24. 11. 2011 k právním krokům proti ČR (a dalším pěti státům) za to, že neoznámily vnitrostátní opatření, kterým se provádějí pravidla EU usnadňující přístup ke spravedlnosti v přeshraničních právních sporech.⁶⁵

---

⁶⁴ Oficiální stránky Evropské komise, [online]. [cit. 2012-04-02].

Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/10_1060_cs.htm

⁶⁵ Oficiální stránky Evropské komise, [online]. [cit. 2012-04-02].

Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/11_1432_cs.htm

5.2 Historický vývoj legislativy mediace v netrestních věcech v ČR a SR

5.2.1 Česká republika:

Zajištěním zákonné úpravy mediace je pověřeno Ministerstvo spravedlnosti ČR. První pokus o úpravu mediace v netrestních věcech v našem státě nalezneme v roce 2008. Poslanecká sněmovna však návrh zákona neschválila a vrátila ho předkladateli k přepracování. Důvodem byla zejména pasáž, podle které by páry neschopné dohody musely služeb mediátora využít povinně, což odporovalo základnímu principu mediace, dobrovolnosti. Diskuze se vedla také o vazbě mediace na správní řízení, vyloučení některých profesních skupin, jejichž zástupci by nemohli vykonávat funkci mediátora či vrácení soudních poplatků po přerušení řízení kvůli mediaci.⁶⁶

Přepracovaný návrh zákona se dostal k projednání do Poslanecké sněmovny až v létě roku 2011. Vláda předložila sněmovně návrh zákona dne 7. 7. 2011. V období jeho projednávání (1. čtení 21. 9. 11, druhé čtení 31. 1. 12, 3. čtení 10. 2. 2012)⁶⁷, probíhala stále intenzivní práce na pozměňovacích návrzích. Z dostupných dokumentů⁶⁸ jsem vyzorovala, že stěžejním problémem, který zdržoval celý proces, byl rozdílný pohled na úpravu mediace odborníků na mediaci a advokátů. Pokud by byla schválena předložená zákonná úprava, zavedla by tzv. dvojkolejnost ve výkonu mediace, což bylo z pohledu praxe i s ohledem na další zákonné předpisy (např. pravidla hospodářské soutěže atd.), neakceptovatelné. Návrh zákona upravoval rozdílně výkon mediace provedený mediátorem a advokátem. Rozsah této práce nedovoluje více se věnovat tomuto poznatku, avšak uvádím ho zde proto, že v médiích byla otázka advokátní lobby v této souvislosti mnohokrát uváděna a odborníky na mediaci kritizována, neboť mediace není ve své podstatě právní služba.

---

⁶⁶ Parlamentní listy, [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Vlasak-ODS-CR-dostala-kvuli-mediaci-pres-prsty-od-EU-208293>

⁶⁷ Oficiální stránky Poslanecké sněmovny ČR, [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=426>

⁶⁸ Důvodové zprávy k návrhu zákona, vyjádření AMČR, vyjádření Advokátní komory, dostupné na www.amcr.cz

ČR – současná právní úprava mediace v netrestních věcech

Dosavadní právní pořádek České republiky nevyklučuje možnost konání mediačního procesu. Nedostatečná úprava mediace však v praxi ohrožuje především běh promlčecích lhůt. Zákonná garance, že se právo během mediace nepromlčí, má stranám umožnit klidné řešení sporu bez nutnosti podat žalobu k zastavení promlčecích lhůt.

Od října 2008 je v novelizovaném Občanském soudním řádu upraveno využívání mediace v rodinné oblasti. Opatrovnické soudy mohou v rozvodových kauzách, kde jsou děti, přerušit soudní jednání na dobu 3 měsíců a poslat účastníky soudního jednání k mediaci nebo rodinné terapii.⁶⁹ Tato zákonná úprava je první zákonnou zmínkou o mediaci v rodinných sporech v ČR. V praxi je však zřejmé, že ani toto opatření není optimální. Přestože soudci v civilních sporech možnost využívání mediace vítají a podporují, nemohou ji pro nedostatečnou legislativní úpravu dostatečně využít a přistupují zatím k této problematice velice opatrně. Jak uvádí Holá (2011): „*Není vyjasněn obsah a způsob předávání základních informací o mediaci klientům, předávání potřebných informací mediátorovi (zde např. podnět k mediaci, informace k samotnému případu). Není upraveno, v jakém procesním postavení mediátor je, zda bude mít v případě potřeby možnost prostudování spisu, za jakých podmínek a zda bude mít právo obdržet informace o rozhodování, event. rozhodnutí soudu.*“⁷⁰

V současnosti⁷¹ je legislativní proces mediace vztahující se k problematice mediace v netrestních věcech v ČR v intenzivní závěrečné schvalovací fázi mnohokrát přepracovaného návrhu. Návrh zákona o mediaci v netrestních věcech je nyní vrácen Senátem a je zveřejněn v senátním tisku pod č. 290.⁷² Doručen Poslanecké sněmovně k projednání byl dne 20. 3. 2012⁷³. V programu Poslanecké sněmovny byl k projednání naplánován na 38. schůzi Poslanecké sněmovny dne 24. 4. 2012, ta však byla přerušena do 2. 5. 2012.⁷⁴

---

⁶⁹ Novela Občanského soudního řádu - zákon č. 295/2008 Sb., § 100, odst. 3

⁷⁰ HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a praxi*, 2011, str. 123

⁷¹ k 30. 4. 2012

⁷² Oficiální stránky Senátu ČR, [online]. [cit. 2012-04-26].

Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63518/53661>

⁷³ Oficiální stránky Poslanecké sněmovny ČR, [online]. [cit. 2012-04-25].

Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=426&ct1=4>

⁷⁴ Oficiální stránky Poslanecké sněmovny ČR, [online]. [cit. 2012-04-26].

Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=203>

Důvodová zpráva ČR

Důvodová zpráva k poslednímu návrhu zákona o mediaci v netrestních věcech obsahuje následující důvody předložení obhajující nutnost této právní úpravy takto:

- Snaha umožnit všem osobám přístup k alternativnímu řešení jejich konfliktů metodou rychlého a kultivovaného mimosoudního řešení.
- Odbřemenění soudů, možnost vyhnout se soudním sporům a řešit konflikt bez dlouhých čekacích lhůt, zbytečných finančních nákladů a bez zdlouhavé psychické zátěže stran.
- Rodinná oblast – zájem dítěte, kdy v rodinných věcech je vždy významná schopnost komunikace rodičů, k jejímuž zlepšení může institut mediace výrazně přispět.⁷⁵

5.2.2 Slovensko

Zákonodárci na Slovensku dokázali reagovat na poptávku vycházející z praxe a na potenciál mediace, a aniž by bylo Slovensko nuceno jinými opatřeními k řešení legislativy mediace (viz směrnice EU), byl níže uvedený zákon uveden v život již na podzim roku 2004. Slovensko tak přijetím tohoto rámcového právního předpisu upravujícího mediaci jako dobrovolný mimosoudní způsob řešení sporů v dané oblasti výrazně předčilo jiné evropské státy.

Počátek legislativního procesu je zde datován květnem 2002.⁷⁶ Mediace v oblasti netrestní byla do slovenského právního pořádku začleněna zákonem č. **420/2004 Z.z. o mediácii, a o doplnení niektorých zákonov**, který byl schválen dne 25. 6. 2004 a nabyl účinnosti dne **1. 9. 2004**.⁷⁷

---

⁷⁵ Oficiální server českého soudnictví, [online]. [cit. 2012-04-20].

Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4978&d=315660>

⁷⁶ Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD., [online]. [cit. 2012-03-15].

Dostupné z: http://www.ajust.sk/vladimir_labath.html

⁷⁷ Zákon 420/2004 Z.z., [online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z:

<http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=z%C3%A1kon%20C4%8D.%20420%2F2004%20z.z.%20o%20medi%C3%A1cii%20a%20o%20doplnen%C3%AD%20niektor%C3%BDch%20z%C3%A1konov&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.zbierka.sk%2Fsk%2Fpredpisy%2F420-2004-z-z.p-8023.pdf&ei=8vqST678F4Sr->

[QaAyJD_Aw&usg=AFQjCNEalhOv4FmZjDFJu0W0ABmdGLz5Tw&cad=rja](http://www.zbierka.sk/2Fsk%2Fpredpisy%2F420-2004-z-z.p-8023.pdf&ei=8vqST678F4Sr-QaAyJD_Aw&usg=AFQjCNEalhOv4FmZjDFJu0W0ABmdGLz5Tw&cad=rja)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech⁷⁸ ze dne 21. 5. 2008 ovlivnila již existující slovenskou právní úpravu zejména s ohledem na přeshraniční spory. Novela zákona o mediácii **zákon č. 141/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 136/2010 Z. z. o službách na vnútornom trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov**, je účinná od **1. 7. 2010**. Zahrnuje nejen transpozici zmíněné směrnice, obsahuje také novelizaci dalších částí stávajícího zákona, které vyplynuly z praxe během šestileté existence zákona. Změny byly uskutečněny zejména v oblasti upravující povinnost mlčenlivosti, byla změněna ustanovení týkající se začátku a konce mediace a úprava dalšího povinného vzdělávání mediátorů.

Důvodová zpráva SR

Důvodová zpráva, která provázela návrh zákona o mediácii a o doplnení niektorých zákonov, obsahovala argumenty obhajující nutnost této právní úpravy takto:

- Mediace je organickou součástí politiky zaměřené na zlepšení přístupu ke spravedlnosti. Toto reaguje na článek č. 6 Listiny základních práv EU, který zakotvuje přístup ke spravedlnosti pro všechny jako základní právo.
- Potřeba zavedení mediace je i z důvodu rostoucího objemu soudních žalob, prodlužování soudních řízení a přístup ke spravedlnosti stěžuje i kvantita a složitost legislativy.
- Přeshraniční spory jsou často spojeny s ještě delšími jednáními a vyššími náklady než domácí spory.
- Výhody mediace s ohledem na vztahový dopad a konsensuální přístup, což pozitivně ovlivňuje budoucí vztahy stran, ať již obchodní či jiné.⁷⁹

---

⁷⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech, [online]. [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:CS:PDF>

⁷⁹ Důvodová správa k návrhu zákona o mediácii (později přijat pod číslem 420/2004 Z.z.), [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: wwwold.justice.sk/dwn/15/medids.rtf

5.2.3 Komparace legislativního procesu ČR a SR – shrnutí

S ohledem na výše uvedené informace je zřejmé, že Česká republika bohužel v komplexní zákonné úpravě mediace v netrestní oblasti selhala. Vláda České republiky nejenže nereaguje dostatečně na potřeby praxe, která volá po vyhovující právní úpravě již mnoho let, nedokázala však ani včas transponovat již zmíněnou směrnici EU. Slovensko má k dispozici zmiňovaný zákon od roku 2004, který byl v roce 2010 s ohledem na potřeby praxe a povinnosti vycházející z členství v EU, novelizován. V kontextu této skutečnosti je třeba říci, že Slovensko může být v této oblasti České republiky příkladem.

Pokud se připravuje legislativa pro oblasti, které nemají v konkrétním státě svou dostatečnou historii, chybí zkušenosti, je běžné i účelné, poučit se právě ze zkušeností nabytých v zahraničí.

5.3 Komparace návrhu české právní úpravy s platnou slovenskou právní úpravou

Zde uvádím výsledky, ke kterým jsem se dopracovala analýzou dokumentů věnujících se legislativě mediace v obou státech. Předkládám informace týkající se začátku, ukončení a výsledku mediace, zákonných podmínek nutných k získání statutu registrovaného mediátora.

Pro srovnání využívám následující zdroje:

Česká republika –

- **426/4 Návrh zákona o mediaci a o změně některých zákonů**, vrácený Senátem (doručen Poslanecké sněmovně 20. 3. 2012)⁸⁰

Slovenská republika –

- Zákon č. **420/2004 Z.z.** o mediácii, a o doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. **141/2010 Z. z.**, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. **420/2004 Z. z.** o mediácii a o doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 136/2010 Z. z. o

---

⁸⁰ Oficiální stránky Poslanecké sněmovny ČR, [online]. [cit. 2012-04-18].
Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=426>

službách na vnútornom trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa dopĺňa **zákon Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb.** o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov⁸¹

Společné znaky

- Zákonná úprava predstavuje mediáciu komplexne pro spory vzniklé z občanskoprávních, rodinně-právních, obchodních závazkových, pracovněprávních vztahů.
- Mediace je definována jako mimosoudní činnost, při které strany sporu za pomoci třetí osoby (mediátora) řeší spor.
- Výkon činnosti mediátora je podnikáním.
- Ministerstvo spravedlnosti vede registr mediátorů.
- Mediace provádí mediátoři na základě uzavřené smlouvy o mediaci.
- Mediace je úplatná.

Zahájení a ukončení mediace

ČR – mediace je zahájena uzavřením písemné smlouvy o provedení mediace. Zákon stanovuje konkrétní náležitosti smlouvy, dále řeší možnosti odmítnutí mediace a to zejména v souvislosti s nemožností dodržení základních principů mediace – podjatost, nedůvěra. Ukončení mediace nastává uzavřením mediační dohody, dále uplynutím doby jednoho roku pokud se strany konfliktu s mediátorem nesešly. Zákon dále taxativně vymezuje další podmínky ukončení mediace, např. nesložení sjednané zálohy, pozastavení činnosti mediátora atd.

SR – dle platného zákona není mediace zahájena pouze uzavřením smlouvy o provedení mediace jako v ČR. Mediace začíná uložením písemné dohody o řešení sporu mediací, která musí obsahovat úředně osvědčené podpisy v „Notárskom centrálnom

---

⁸¹ www.zbierka.sk

registri listín“. Uložení dohody v tomto registru zaručuje neplynutí promlčecích lhůt. Ukončení mediace nastává uzavřením mediační dohody, dále nedojde-li k přijetí návrhu ve lhůtě určené v návrhu, jinak do 14 dnů ode dne, kdy návrh obdržela druhá zúčastněná osoba na mediaci, čímž se předpokládá, že návrh byl odmítnutý. Zákon dále taxativně vymezuje další podmínky ukončení mediace vystihující zejména vzájemnou dohodu zúčastněných o jejím ukončení.

Mediační dohoda

ČR – mediační dohodu uzavírají všechny strany konfliktu, obsahuje datum uzavření, podpisy stran a podpis mediátora, který tím stvrzuje fakt, že dohoda byla uzavřena v rámci mediace.

SR – dohoda, která je výsledkem mediace má písemnou formu a je pro zúčastněné závazná.

Vykonatelnost dohody

V tomto bodu platí pro oba státy totéž. Obsah mediační dohody **není okamžitě** po jejím podpisu státní mocí **vymahatelný**, nebude-li splněn dobrovolně. Oprávněný může podat návrh na soudní výkon, či vykonání exekuce v případě, že je tato dohoda sepsána v notářské formě či schválená jako smír před soudem nebo rozhodčím orgánem.

5.4 Zákonná úprava stanovující podmínky pro profesi mediátora

V obou státech platí, že mediátor dle platné právní úpravy může být pouze osoba zapsaná v seznamu, resp. v registru mediátorů, který v obou státech vede Ministerstvo spravedlnosti. Podmínky pro zápis mediátora do seznamu jsou odlišné, výrazné rozdíly jsou zejména v oblasti vzdělávání. V obou státech je hlavním garantem v oblasti mediace Ministerstvo spravedlnosti.

5.4.1 Ministerstvo spravedlnosti ČR – profesní požadavky

Registr mediátorů:

ČR – poskytovat služby mediátora může pouze oprávněná osoba zapsaná v seznamu (informačním systému veřejné správy), který spravuje Ministerstvo spravedlnosti.

Podmínky zápisu do registru mediátorů:

- způsobilost k právním úkonům
- bezúhonnost
- vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu
- složení zkoušky mediátora na Ministerstvu spravedlnosti

Zkouška mediátora

Složit zkoušku na Ministerstvu spravedlnosti může žadatel (neadvokát), který splní zákonné náležitosti a složí poplatek ve výši 5.000,-- Kč.

Pokud je žadatel advokát, má stejné zákonné podmínky týkající se zápisu, avšak zkoušku skládá u České advokátní komory.

ČR navíc počítá s možností vykonat zkoušku z rodinné mediace, to je však povoleno jen osobě, která již úspěšně složila zkoušku z mediace. Poplatek za tuto zkoušku činí 5.000,-- Kč.

Výcvik v mediaci není nutné ze zákona dokazovat, je však více než žádoucí jej absolvovat, neboť právě výcvikem v mediaci je možné tyto dovednosti získat. V současnosti nabízí v ČR akreditovaný výcvik mediace v rozsahu 100 hodin dvě organizace – Asociace mediátorů ČR (akreditace MPSV prosinec 2009) a firma Educo centrum, s.r.o. (akreditace MPSV březen 2011).⁸²

---

⁸² Ministerstvo práce a sociálních věcí, [online]. [cit. 2012-03-10].
Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10678/seznam_300112.pdf

Podoba zkoušky není v zákoně vymezena. Zahájení praktického vykonávání činnosti je možné jako registrovaný mediátor dnem zápisu do seznamu mediátorů u Ministerstva spravedlnosti ČR, zápis provede Ministerstvo bezodkladně. Zákon nestanoví povinnost dalšího vzdělávání, zápis v seznamu je tedy na dobu neurčitou.

5.4.1.1 Profesionální zázemí v oblasti nabídky mediačních služeb v ČR

Protože v rámci popisu stavu v ČR vycházím z návrhu zákona, není plánovaný registr mediátorů zatím k dispozici. V praxi však mediační služby fungují. Mediaci nabízejí některé neziskové organizace, např. Český helsinský výbor, AMČR, které tuto službu financují pomocí projektů (např. z evropských grantů).

AMČR, která vzdělává zájemce v mediaci již od roku 2001, na můj osobní telefonický dotaz⁸³ uvádí následující data (k 31. 12. 2011):

Počet proškolených mediátorů: 562

Počet akreditovaných mediátorů: 83

5.4.2 Ministerstvo spravedlnosti SR – profesní požadavky

Ministerstvo spravedlnosti SR vede nejen registr mediátorů, ale i registr mediačních center a registr vzdělávacích institucí.

Registr mediátorů:

Podmínky zápisu do registru mediátorů:

- způsobilost k právním úkonům
- bezúhonnost
- vysokoškolské vzdělání druhého stupně
- osvědčení o úspěšném absolvování odborné přípravy mediátora

---

⁸³ Zjištěno telefonicky u akreditované mediátorky paní Dany Vrabcové, AMČR, data schválená do výroční zprávy AMČR za rok 2011, platnost ke dni 25. 4. 2012

Zkouška mediátora

Nezbytná odborná příprava trvá 100 hodin a dle zákona je zaměřená na základy právního pořádku, oblast interpersonální komunikace, teorie konfliktů a psychologické aspekty řešení konfliktů. Zákon stanoví rozdílné podmínky pro vzdělávání mediátorů. Fyzické osoby, které mají právnické vysokoškolské vzdělání minimálně prvního stupně, nemají povinnost absolvovat odbornou přípravu o základech právního pořádku, ani nevykonávají odbornou zkoušku z této oblasti.

Výcvik v mediaci je nutné absolvovat u akreditované vzdělávací instituce. Odborná zkouška se skládá u jedné z těchto vzdělávacích institucí (akreditace musí být platná). Zkouška na Ministerstvu spravedlnosti je pouze v případě, že mediátor opakovaně (2x) ve zkoušce neuspěl. Slovensko má navíc v zákoně upravena mediační centra, stanoví podmínky povinných informací zveřejňovaných v Obchodním rejstříku, statut mediačního centra a podmínky zápisu k uvedení v registru na Ministerstvu spravedlnosti.

5.4.2.1 Profesionální zázemí v oblasti nabídky mediačních služeb v SR

Informace týkající se profesionálního zázemí na Slovensku jsou k dispozici s ohledem na platnou zákonnou úpravu na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti.

Stav k 25. 4. 2012:

Počet akreditovaných mediátorů:	597 ⁸⁴
Počet mediačních center:	32 ⁸⁵
Počet vzdělávacích institucí v mediaci:	18 ⁸⁶

---

⁸⁴ Oficiální stránky Ministerstva spravedlnosti SR, [online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Zoznamy-vedene-MS-SR/MediatorZoznam.aspx>

⁸⁵ Oficiální stránky Ministerstva spravedlnosti SR, [online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Zoznamy-vedene-MS-SR/MediacneCentrumZoznam.aspx>

⁸⁶ Oficiální stránky Ministerstva spravedlnosti SR, [online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Zoznamy-vedene-MS-SR/Zoznam-mediacnych-vzdelavacich-institucii.aspx>

5.4.3 Komparace návrhu české právní úpravy s platnou slovenskou právní úpravou – shrnutí

Jednorázově, nahodile může mediaci provádět každý. Fyzická osoba, která by chtěla nabízet mediační službu pravidelně, potřebuje k této činnosti živnostenský list.⁸⁷ V tomto případě se nezastavují v mediovaném sporu promlčecí lhůty.

Mediaci, jež staví promlčecí lhůty, může provádět pouze akreditovaný mediátor/ka zapsaný v registru Ministerstva spravedlnosti. V ČR z hlediska pozastavení promlčecích lhůt existují dvě základní podmínky – strany se písemně dohodnou, že svůj spor budou řešit mediací za pomoci akreditovaného mediátora, který je zapsaný v registru mediátorů u Ministerstva spravedlnosti. Na Slovensku je toto navíc doplněno povinným ověřením podpisů u notáře a vložení v „Notárskom centrálnom registri listín“. Toto není nutné v případě, kdy klientům neběží promlčecí lhůta.

Výstup z mediace, mediační dohoda, je za určitých zákonem aprobovaných podmínek vymahatelná, jako soudní rozhodnutí. Toto klientům nabízí stejné jistoty jako soudní rozhodnutí, tedy vymahatelnost práva, avšak rychlost, efektivita a spoluúčast na rozhodování sporu jsou pozitiva, která v praxi soudní řízení nenabízejí.

Vzdělávání a podmínky týkající se profese mediátora jsou v porovnávaných státech podstatně rozdílné. V ČR není nutný výcvik, způsobilost a schopnosti v mediaci je nutné prokázat složením zkoušky u Ministerstva spravedlnosti, navíc zákon rozlišuje nadstavbu vzdělání v rodinné oblasti. V ČR jsou ještě odlišné podmínky u skládání zkoušky pro mediátory a mediátory-advokáty. Slovensko řeší vzdělávání a zkoušky v mediaci prostřednictvím akreditovaných výcvikových organizací, zákon rozlišuje přípravu a zkoušku u „mediátorů-neprávníků“ a „mediátorů-právníků“. Podstatný rozdíl v oblasti vzdělávání je ještě v požadavku na další vzdělávání mediátorů. V návrhu zákona v ČR není povinnost dalšího vzdělávání požadována. Naopak na Slovensku byla tato povinnost v zákoně zakotvena během jeho novelizace, což považuji za důležité a z pohledu praxe vhodné.

---

⁸⁷ Zákon č. 455/1991 Sb, o živnostenském podnikání, [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/455-1991-sb-zakon-o-zivnostenskem-podnikani-%28zivnostensky-zakon%29.html>

6. ROZHOVOR

Pro získání ucelené představy o reálné cestě prosazování této metody jsem emailovou korespondencí (dne 28. 3. 2012) oslovila s prosbou o rozhovor dva velmi významné odborníky, kteří se této cesty přímo účastnili a stále účastní.

Na otázky mi odpovídali za ČR PhDr. Tatjana Šišková – odbornice na mediaci, facilitaci a komunikační dovednosti, zakladatelka Asociace mediátorů ČR (2000), členka pracovní skupiny, která se podílí na přípravě zákona o mediaci v netrestních věcech v ČR, vede akreditované výcviky mediace v rámci AMČR, publikuje.

Za SR jsem oslovila Doc. Dr. Vladimíra Labátha, PhD. – odborníka na mediaci, facilitaci a komunikační dovednosti, zakladatele Asociácie mediátorov Slovenska (2002), člena pracovní skupiny, která připravovala zákon č. 420/2004 Z.z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov (2002 – 2004). Pan docent učí na katedře Sociální práce pedagogické fakulty UK v Bratislavě, publikuje.

Otázky jsem volila s cílem získat podrobnější informace z cesty vývoje mediace, neboť v komparaci legislativy pracuji již s konečným výsledkem (s právní úpravou). Je však jisté, že tyto informace nepřinášejí další rozměr, který legislativní proces obnáší, a to odvedenou práci mnoha odborníků, jejich úsilí a překážky, které musí při prosazování cílů v rámci svého oboru zvládnout. Schvalování zákonné úpravy podléhá politickým rozhodnutím, nikoliv odborníkům na konkrétní oblast.

Rozhovor byl realizován emailovou korespondencí. Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD. mi odpověděl dne 22. 5. 2012. Odpovědi na stejné otázky mi zaslala PhDr. Tatjana Šišková dne 23. 5. 2012. Nutno uvést, že doktorka Šišková měla k dispozici odpovědi docenta Labátha, v některých odpovědích se na jeho vyjádření odkazuje. Z tohoto důvodu jsou odpovědi v rozhovoru řazeny tak, aby logicky navazovaly. Nejdříve tedy odpovídá docent Labáth za SR, následně doktorka Šišková za ČR.

Odpovědi obou oslovených odborníků jsou uvedeny v plné a nezměněné podobě tak, jak mi byly zaslány.

Kdy a jak proběhlo Vaše seznámení s mediací jako metodou?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

S mediánou som sa oznámil začiatkom roku 1990, keď Československo navštívili mediátori z USA, predovšetkým R. Shonholtz.

PhDr. Tatjana Šišková

Přesně jako kolega Dr. Labáth. Do ČSR a pak ČR od r. 93 přicházeli mediátoři z USA z nadace Partners for Democratic Change: R. Shonholtz, D. Benjamin, G. Sadalle, a další. Na školení jsem jezdila do Polska, na Slovensko, do Rakouska, Holandska, Litvy, Estonska - vše přes nadaci Partners. A hlavně v Praze: USA lektori se obrátili na universitu UK a vyzvali sociology a psychology, kteří uměli anglicky, aby se školili a know how pak šířili dál – jak na úrovni vzdělávání, tak i formou mediační služby přímo. Ještě jsem pomáhala zakládat první Smírčí rady, dobrovolné mediátory v obci. Školili jsme zdarma účastníky z grantu VB, USA, MPSV a Phare, EU, studenty, sociálky, psychology... po založení Asociace mediátorů ČR pak již na její úrovni od r. 2000.

Co ovlivnilo Vaše rozhodnutí věnovat se této problematice?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

Pred rokom 1989 som pracoval v oblasti psychoterapie (mimo zdravotníctva) a poradenství s mládežou s poruchami správania, kde majú konflikty svoje veľmi silné a citlivé miesto (z hľadiska etiologie poruch správania i z aspektu riešenia interpersonálnych a zvládania intrapsychických konfliktov). S niektorými postupmi v práci s konfliktmi, ktoré pochádzajú predovšetkým z kognitívno-behaviorálnej a dynamickej psychoterapie mi boli známe a blízke. Mediácia bola výborným doplnkom.

PhDr. Tatjana Šišková

Oslovila mne metoda řešení konfliktu: prostředník je zodpovědný za proces efektivní komunikace, ale řešení je v rukách klientů. V konfliktu ztrácí lidé kompetence (díky negativním emocím) a mediace je navrácí a posiluje a tím klienty znovu navrácí do harmoničtějšího života. Pomáhá lidem najít si vlastní řešení dané situace, které se opírá o možnosti a potřeby, tedy je vždy jedinečné. Po prvních úspěšných kauzách, po nadšení

z prvních vyškolených jsem u mediace od r. 1992 zůstala. I když jsem sociolog, pracovala jsem jako sociální pracovník s Romy a uvědomila jsem si, že právě oblast interetnických problémů mediaci potřebuje. Po zkušenosti z terénu jsem rozuměla, že hodnotové vzorce chování a specifická rovina percepce klientů - kteří se odlišují od majority - je jiná a stejný způsob řešení není vhodný pro všechny. Začala jsem pracovat v oblasti interetnického konfliktu a pomáhala i s publikací o menšinách a cizincích. Dnes máme za sebou 700 vyškolených, desítky až stovky kauz, a dokonce už je na světě i zákon, který jsem pomáhala připomínkovat s kolegy z AMČR.

Jak se podařilo rozvíjet mediaci v zemích, kde neměla svou historii?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

Dodnes si myslím, že sa nám to veľmi nepodarilo. Hlavne sa nám nepodarilo ju presadiť vo všetkých jej podobách (nevidím veľký posun predovšetkým v školskej a komunitnej mediácii). To čo sa podarilo sa podarilo malými krokmi, drobnými i väčšími projektami, veľkou časovou a energetickou investíciou niekoľkých ľudí (prednášky, diskusie, prezentácie, demonštrácie, publikácie, vystúpenia v médiách, vzdelávaním v mediácii apod.). Nezastupiteľné miesto majú mimovládne organizácie a občas osvietení politici. Informovanosť verejnosti je dôležitá, ale ťažšie je zmeniť postoj voči konfliktom (prijat fakt, že som účastníkom konfliktu), pripustiť si ho, odložiť paternalistický postoj (konflikt za mňa niekto vyrieši), prevziať zodpovednosť za riešenie svojho sporu. Zmena postoja verejnosti je cieľ, ktorý nás ešte čaká.

PhDr. Tatjana Šišková

Za 20 let úmorné a neuvěřitelně „energeticky“ náročné práci jsme otevřeli dveře do „Říše MEDIACE“, vytvořili etický kodex mediátora, profesní standardy, AMČR – i když nezisková organizace - získala prestiž a mohla mluvit i do tvorby zákona. Je fakt, že o ní ví studenti sociální práce, experti z oblasti práce mezi lidmi a osvětlení soudcové.... a několik klientů, novinářů, masmedií. A dnes už i právníků, zejména advokátů, kteří už chtějí mediaci dělat (nikoliv se v ní moc vzdělávat). Asi to není moc, protože Češi obecně jsou nedůvěřiví k nové metodě, ale už se začínají zakládat mediační centra, někde se i mediace učí. Také chyběla osvěta a podpora státu, což se snad změní. Existuje již i literatura zabývající se konfliktem a mediací.

Podpora komunitní mediace byla z počátku díky osvíceným politikům, kteří podpořili první „Smírčí rady“ v obci, ale další zvolení čím dále se vzdalující realitě a terénu, již takovéto věci nepodporují.

Kdy a na základě čeho zaregistroval stát potřebu věnovat se mediaci (legislativa, vzdělávání)?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

V SR v roku 2002 vznikla na Ministerstve spravdivosti iniciativa za prijatie zákona o mediácii, prijatý bol v roku 2004. Zo zákona sa potom odvíjí aj súčasná podoba vzdelávania mediátorov.

PhDr. Tatjana Šišková

Zákon začaly formulovat Probační a med. služba a neziskové organizace (Asociace, Institut pro soc. práci v justici), společně se soudcovskou unií, rozhodci a advokáty – za finanční podpory Min. spravdivnosti v letech 2004-6. Advokáti zákon zastavili a tak se ještě několikrát objevil na stole odborníků a Min. spravdivnosti. Posledním velkým impulsem byla směrnice EU z května 2008, která doporučovala státům EU, aby mediaci podpořily a uvedly, jak se s ní pracuje, jak je zapojena do legislativy a na jaké úrovni pracuje mediátor. Verzí bylo asi 7, poslední byla schválena letos v dubnu v parlamentu a čeká se na podpis prezidenta.

Čím si vysvětlujete fakt, že Slovensko přijalo zákonnou úpravu mediace již v roce 2004 a Česká republika tento zákon stále nemá?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

V rokoch 2002 – 2004 bola priaznivá politická situácia, v rámci prístupových konaní do EU sa urychlil aj proces akceptácie mediácie.

PhDr. Tatjana Šišková

Také jsme mediaci podporovali, ale bylo to příliš brzy, právníci to nepodpořili a legislativa se do toho nehrnula. Až příchodem ministra Pospíšila se vše dalo do pohybu a legislativní

komise na Min. spravedlnosti začala pracovat. ČAK si vymáhal stále určitou exkluzivitu a tím vše zdržoval, protože jsme zahájili aktivity na informování poslanců, novinářů, masmedií, vyškolených mediátorů a osvědčených politiků: díky TOP 09 a K. Peak se zákon upravil do obecné roviny (nejen právník může být mediátorem, ale každý vyškolený a vysokoškolák, který složí zkoušky z mediace a právního minima).

Jaký je Váš názor na právní úpravu mediace v netrestních věcech ve Vaší zemi (v ČR poslední návrh zákona)?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

Podľa môjho názoru je veľmi diskutabilné vzdelanie mediátora (univerzitné druhého stupňa). Takto sú diskriminovaní ľudia, ktorí by mohli robiť susedskú a komunitnú mediáciu. Mediácia je definovaná jako podnikanie, obmedzuje to napríklad realizáciu mediácie v rámci rodinných sporov riešených sociálnymi pracovníkmi, ktorí sice môžu využívať mediačné metódy, ale nemôžu spisovať mediačnú dohodu. Vzdelávanie v mediácii je nerovnoprávne – právnici nemusia absolvovať právne minimum, ale pomáhajúce profesie, napríklad psychológovia, sociálni pracovníci apod. musia absolvovať aj právne minimum aj sociálno-psychologickú časť vzdelávania. Podľa poslednej právnej úpravy sa pred mediáciou musí spísať dohoda o mediácii, ktorá sa ukladá do registra notárskych listín. Tým sa mediácia formalizuje a odrádza sa účasť na mediácii.

PhDr. Tatjana Šišková

Naše postoje jsou na našem webu: www.amcr.cz, „Zákon“- tam je přesně popsáno, co si myslíme a co jsme propagovali. Již nám drží palce i mnoho právníků-advokátů.

Jak posuzujete přístup státu k mediaci v současnosti? (podpora, priority státu)

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

V súčasnosti sa zdá, že štát bude mať zájem o novelizáciu zákona o mediácii.

PhDr. Tatjana Šišková

Stát podporuje odbřemenění soudů, proto podpoří mediaci „oficiální“ - a zavede registr zapsaných mediátorů - vysokoškoláků. Nebyla uznána kvalita člověka, který umí řešit konflikty, ale podporuje se pouze vysokoškolák, což je určitá diskriminace. Také chyba je, že mediace není uznána jako profese, což byl náš záměr.

Uvidíme, jak to půjde, vše se může měnit, nic přeci není definitivní. Důležité je, že již existuje PMS a teď i mediátor v civilní a obchodní sféře.

Jak hodnotíte přístup společnosti k mediaci dnes, jak se tento přístup změnil během posledních 20-ti let?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

Výrazne je spoločnosť viac informovaná, ľudia vedia o čo ide, často však nepoznajú konkrétne kroky jako sa dostať k mediátorovi. Informovanejšia je aj odborná verejnosť, stále však chýba prepojenie na súdy a podpora advokátskej komunity. Vzdelávanie v mediácii má veľmi rôznorodú úroveň a tým je aj idea mediácie niekedy veľmi skreslená. Celkovo sa však mediácia postupne implementuje do spoločnosti, osobne som však očakával výrazne rýchlejší pokrok, ale bol som asi trochu nekritický optimista. Pred dvadsiatimi rokmi to bola okrajová atrakcia, v súčasnosti istá, verejne známa, ale málo využívaná alternatíva. Stále nemá dostatočnú dôveru v spoločnosti.

PhDr. Tatjana Šišková

Dnes již vědí, že mediace existuje, i když mnohdy neví přesně o co jde, ale rozumí, že je to mimosoudní technika. Určitě je informovaná odborná veřejnost. Naše země je spíše „sudičská“ - lidé preferují autoritu, soudce, i když jsou pak nešťastní. A někteří se bojí vzít zodpovědnost do vlastních rukou, proto se i mediace bojí.

Jak vidíte budoucnost využívání mediace ve Vašem státě?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

Předpokládám, že k primeranej akceptácii, k skutočne funkčnému systému mediácie budeme potrebovať ešte tak 10 – 15 rokov.

PhDr. Tatjana Šišková

U nás jde vše pomalu, za 20 let je zákon - byť okleštěný – a na mediaci zatím stát nepřispívá a mnoho lidí jí nemůže využít. Za 10 let?

Probíhá vzhledem ke společným počátkům mediace za doby Československa spolupráce mezi ČR a SR?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

Spolupráca medzi českými, moravskými a slovenskými mediátormi bola, samozrejme, začiatkom deväťdesiatych rokov intenzívnejšia, ale aj v súčasnosti sa vzájomne snažíme kooperovať, vzájomne sa inšpirovať a podporovať. Sú to už však viditeľne iné krajiny.

PhDr. Tatjana Šišková

Totéž - na počátku 90. let byla spolupráce intenzivní, asi až do r. 2000.

Může se ČR a SR inspirovat některým zahraničním modelem či dílčí úpravou mediace?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

Osobne by som upřednostnil škandinávsky model, kde sa prelínajú rôzne formy mediálnych služieb.

PhDr. Tatjana Šišková

Mediace je rozvinutá v Norsku, Švédsku, Holandsku, VB, Francii, Rakousku. V Německu je podobný trend jako u nás – také chtějí standardizovat vzdělání, mediace je ale všude dál než u nás.

Mediaci, jejímu právnímu ošetření, vzdělávání a její realizaci se intenzivně a na vysoké odborné úrovni věnujete mnoho let. Jaké úkoly či cíle máte v této oblasti ještě před sebou?

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.

Rád by som sa podieľal na novelizácii zákona o mediácii, rád by som sa občas zapojil do vzdelávania mediátorov, veľmi rád by som podporoval celoživotné vzdelávanie mediátorov včítane systému supervízie.

PhDr. Tatjana Šišková

Právě mi vyšla v Portálu „Facilitativní mediace“, školím, mediuji, budu dělat supervize. Byla jsem 10 let ve vedení asociace, na to již nemám energii a kapacitu. Soustředím se na šíření mediace na profesionální úrovni.

Děkuji za rozhovor.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo shrnout dostupné informace o mediaci v netrestní oblasti tak, aby čtenář zajímaví se o alternativní způsoby řešení konfliktů, získal ucelenou představu o této metodě. Touto prací jsem chtěla přispět k lepší informovanosti o mediaci, neboť vítám její významná pozitiva, respektuji její principy a vnímám její potenciál, který by měl být využit zejména ve službách v sociální oblasti.

Při psaní této práce jsem získala hlubší informace zejména o skutečnostech, které provázejí vznik legislativy v našem státě. Je zřejmé, že politické rozložení ve vládě má velký vliv na témata, kterým se vládnoucí koalice věnuje. Je zajímavé, že v obou porovnávaných státech byla mediace prosazena za vlády pravice. V obou státech měla významný vliv na přijetí právní úpravy Evropská unie.

Pokud bych měla shrnout získané informace, je zřejmé, že oba státy (ČR od 2.5.12) mají nyní k dispozici legislativu ošetřující mediaci v netrestních věcech, tím však zájem o hlubší prosazování a podporu mediace ze strany státu končí. Slovensko má v zákonné úpravě náskok osmi let, v praktikování mediace zde ale nejsou výrazně dál než u nás. Relevantní data o uskutečněných mediacích nejsou bohužel v obou státech dostupná.

Důvodová zpráva k navrhovanému zákonu o mediaci v netrestních věcech v ČR uvádí, že za rok 2010 vydaly české soudy 751 365 pravomocných rozhodnutí v občanskoprávních věcech a v řízeních o nezletilých dětech (viz příloha 1). Pokud by pomocí mediace bylo řešeno 10 % těchto sporů, došlo by k významnému poklesu soudní agendy. Sama vidím největší prostor pro uplatňování mediace v rodinných sporech (v rozvodech a porozvodovém uspořádání). Rodinná mediace je oblast zvláště emočně náročná a soudní proces neošetří potřeby zúčastněných (zejména s ohledem na děti).

Mediace si v porovnávaných státech stále hledá své místo. Věřím však, že nastává doba, kdy se její uplatňování zvýší, kdy bude veřejnost sama tuto službu vyhledávat. Toto souvisí s vývojem, který naštěstí nelze zastavit. Změna myšlení lidí u nás, která je silně ovlivněna historií, je pomalá, ale zřejmá. Věřím, že je mnoho klientů, kteří chtějí mít řešení sporů pod kontrolou, a jim je třeba tuto službu představit, nabídnout a profesionálně realizovat.

RESUMÉ

Bakalářskou práci „Mediace v České republice a na Slovensku“ jsem věnovala tématu mediace v netrestní oblasti. Cílem bylo shrnout informace a předložit ucelený text, který představí mediaci jako kultivovanou metodu řešení sporů. Při výběru a zpracovávání dat jsem k tématu přistupovala z pohledu pracovníka v pomáhající profesi.

Základní informace o mediaci doplňují poznatky zpracované komparací vývoje mediace v České republice a na Slovensku za posledních 20 let. Z důvodu dlouhých průtahů při schvalování navrhovaného zákona o mediaci v netrestních věcech v ČR jsem v textu nemohla do poslední chvíle pracovat s platnou legislativou. K datu dokončení této práce (5. 5. 2012) však uvádím, že zpracované informace jsou zde platné v plném rozsahu, neboť zákon o mediaci v netrestní oblasti byl dne 2. 5. 2012 schválen v Poslanecké sněmovně parlamentu ČR beze změn, tedy v podobě návrhu, se kterým jsem zde pracovala. Nyní zákon čeká na podpis prezidenta, jeho platnost bude datována k 1. 8. 2012.

Zjištění týkající se vlivů na proces tvorby legislativy v porovnávaných zemích, zejména zájmů profesních komor (např. advokátů) a politické konstelace, byla na závěr potvrzena i v rozhovorech paní PhDr. Tatjanou Šiškovou a panem Doc. Dr. Vladimírem Labáthem, PhD. jako přímými účastníky legislativních pracovních skupin.

SUMMARY

The bachelor work “Mediation in Czech Republic and Slovakia” is focused on the topic of the mediation in a non penal sphere. It was the work's aim to summarize information and render a comprehensive text in order to present the mediation as a civilized method of the conflict solving. When choosing and processing the data, the issue was approached from the perspective of a worker in a helping profession.

Basic information on the mediation is complemented with knowledge acquired by the comparison of mediation developments in the Czech and Slovak Republic within last 20 years. Due to the lengthy delay in passing a proposed act on the mediation in non penal matters in the Czech Republic, it was impossible to work with valid legislation until the very last moment. However, as at the date of this work's completion (May 5th 2012), it is mentioned that the information processed is valid in its entirety, since the law on the mediation in a non penal sphere was passed by the Czech Parliament without any changes on May 2nd 2012, i.e. in the form of the proposal that I had been working with. Currently, the law is to be signed by the president and its validity will be dated as of August 1st 2012.

The findings related to the creation of the legislation and influence over it in the countries compared, in particular the influence of professional chambers (e.g. advocates) and a political situation, was even confirmed in the interviews with PhDr. Tatjana Šišková and Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD., the direct participants in working legislative groups.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ODBORNÝCH PRAMENŮ

Monografie:

HOLÁ, L., „*Mediace jako způsob řešení konfliktů*“, Praha: Grada, 2003, ISBN 80-247-0467-6

HOLÁ, L., „*Mediace v teorii a praxi*“, Praha: Grada, 2011, ISBN 978-80-247-3134-6

KŘIVOHLAVÝ, J., „*Konflikty mezi lidmi*“, Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-407-6

MATOUŠEK, O., „*Slovník sociální práce*“, Praha: Portál, 2008, ISBN-978-80-7367-368-0

PLAMÍNEK, J., „*Jak řešit konflikty*“, Praha: Grada, 2006, ISBN 80-247-1591-0

PLAMÍNEK, J., „*Vedení lidí, týmů a firem – praktický atlas managementu*“, Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-2448-5

RABAN, P., „*Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*“, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-873-8

RISKIN, L. L., ARNOLD, T., KEATING Jr., J. M., „*Mediace aneb jak řešit konflikty*“, Praha: PALLATA, 1997, ISBN 80-901710-6-0

ŠIŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: „*Mediace*“ in MATOUŠEK, O. et al: „*Metody a řízení sociální práce*“, Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-548-2

Periodika:

MANDOVÁ, M., VINAŘOVÁ, J.: „*Mediace jako způsob řešení konfliktů*“. Právo a rodina, 2004, roč. 6, č. 12, ISSSN 1212-866X

NOVÁKOVÁ, L.: „*Spory můžeme řešit i jinak*“. Český zápas, 2008, roč. 88, č. 1, ISSN 0323-1321

Internetové zdroje:

Asociace mediátorů České republiky:

- [online]. [cit. 2012-03-16], <http://www.amcr.cz/mediace-rozhodce-nebo-soud/>
[online]. [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.amcr.cz/vyhody-mediace-typy-sporu/>
[online]. [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://www.amcr.cz/caste-dotazy/#cil1>
[online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://www.amcr.cz/co-je-to-mediace/>
[online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.amcr.cz/o-asociaci/#cil1>

Doc. Dr. Vladimír Labáth, PhD.:

- [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://www.ajust.sk/vladimir_Labath.html

Evropská komise (oficiální webové stránky):

- [online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_cs.htm
[online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/10_1060_cs.htm
[online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/11_1432_cs.htm

JUDr. Daniela Kovářová (ministryně spravedlnosti 2009-2011):

- [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z:
http://www.akkovarova.cz/clanek_zp_23042011.html

Ministerstvo práce a sociálních věcí (oficiální webové stránky):

- [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné z:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/10678/seznam_300112.pdf

Ministerstva spravodlivosti SR (oficiální webové stránky):

- [online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z:
<http://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Zoznamy-vedene-MS-SR/MediatorZoznam.aspx>

- [online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z:
<http://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Zoznamy-vedene-MS-SR/MediaceCentrumZoznam.aspx>

- [online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z:
<http://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Zoznamy-vedene-MS-SR/Zoznam-mediacnych-vzdelavacich-institucii.aspx>

Parlamentní listy ČR (oficiální webové stránky):

[online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Vlasak-ODS-CR-dostala-kvuli-mediaci-pres-prsty-od-EU-208293>

Poslanecká sněmovna ČR (oficiální webové stránky):

[online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=426>

[online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=426&ct1=4>

[online]. [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=203>

[online]. [cit. 2012-04-18]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=426>

[online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=426>

Probační a mediační služba České republiky (oficiální webové stránky):

[online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-pms/>

[online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/10-let-pms-cr-2/>

Přístup k právu Evropské unie (oficiální webové stránky):

[online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:CS:PDF>

Senát ČR (oficiální webové stránky):

[online]. [cit. 2012-04-26]. Dostupné z:

<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63518/53661>

Server českého soudnictví (oficiální webové stránky):

[online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z:

<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4978&d=315660>

Legislativní dokumenty:

ČR:

Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí zákon o Probační a mediační službě (dostupný též z: <https://www.pmscr.cz/zakladni-dokumenty/zakon-o-probacni-a-mediacni-sluzbe/>)

Zákon č. 295/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, (dostupný též na: http://www.sagit.cz/pages/zpravodajtxtanot.asp?cd=167&typ=r&zdroj=../_anotace/sb08295a)

Zákon č. 455/1991 Sb, o živnostenském podnikání (dostupný též z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/455-1991-sb-zakon-o-zivnostenskem-podnikani-%28zivnostensky-zakon%29.html>)

426/4 Návrh zákona o mediaci a o změně některých zákonů, vrácený Senátem (Dostupné též z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=426>)

Důvodové zprávy k návrhu zákona o mediaci v netrestních věcech, Sněmovní tisk č. 426 (Dostupné též z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4978&d=315660>)

SR:

Zákon 420/2004 Z. z. o mediácii a doplnení niektorých zákonov (Dostupné z: www.zbierka.sk)

Zákon č. 141/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 136/2010 Z. z. o službách na vnútornom trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov (Dostupné též z: www.zbierka.sk)

Dôvodová správa k návrhu zákona o mediácii (později přijat pod číslem 420/2004 Z.z.), (Dostupné též z: wwwold.justice.sk/dwn/15/medids.rtf)

EU:

Směrnice evropského parlamentu a rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech (Dostupné též z: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:CS:PDF>)

Výukové zdroje:

ŠIŠKOVÁ, T., STÖHROVÁ, H.: *Mediace, komplexní výcvik*, Praha: AMČR, 2010 (výcvikový manuál)

PŘÍLOHY:

Příloha č. 1

V tabulkách 1 a 2 je pro ilustraci uveden počet pravomocných rozhodnutí soudů v občanskoprávních věcech a v řízeních o nezletilých dětech za roky 2008, 2009 a 2010. Pokud by v důsledku přijetí navrhované právní úpravy došlo k celkovému poklesu soudní agendy o 10 %, což lze považovat za reálný předpoklad, znamenalo by to značný příspěvek k odbřemenění soudní agendy.

Tabulka 1 - Pravomocná rozhodnutí soudů v občanskoprávních věcech

	Pravomocná rozhodnutí soudů v občanskoprávních věcech - počet věcí	2008	2009	2010
1	Obchodní spory	77 543	127 911	133 485
2	Pracovní spory	4 960	5 259	4 979
3	Spory podle zákona o rodině	9 193	8 360	8 464
4	Náhrada škody podle občanského zákoníku	63 370	89 525	129 983
5	Občanský zákoník - nájem bytů a obytných místností	57 812	33 145	29 521
6	Občanský zákoník - ostatní nájmy	6 371	9 375	9 990
7	Občanský zákoník - vlastnické vztahy	10 337	15 341	9 864
8	Jiná práva upravená občanským zákoníkem	102 908	178 485	238 512
9	Ostatní spory občanskoprávní povahy upravené zvláštními předpisy	5 773	10 330	20 197
10	Restituční zákony	394	801	208
11	Žaloby pro zmatečnost a na povolení obnovy řízení	754	856	582
12	Vymáhání práv duševního vlastnictví (směrnice č. 2004/48/ES)	1 039	1 036	2 381
13	Správní soudnictví	10 592	10 777	8 568
	Celkem	304 254	480 424	588 169

Tabulka 2 - Pravomocná rozhodnutí soudů v řízeních o nezletilých dětech

	Pravomocná rozhodnutí soudů v řízení o nezletilých dětech - počet věcí	2008	2009	2010
1	Výchova a výchovná opatření	46 383	47 972	47 372
2	Pěstounská péče	1 673	1 796	1 806
3	Ústavní výchova	3 891	4 033	3 709
4	Ochranná výchova	9 713	10 100	9 201
5	Rodičovská zodpovědnost	1 129	1 179	1 458
6	Styk rodičů s dětmi, styk dětí s prarodiči a sourozenci	6 033	6 180	6 602
7	Osvojení	1 401	1 448	1 408
8	Výživné	71 494	73 228	73 050
9	Určení a popření otcovství	2 420	2 181	2 112
10	Schválení důležitých úkonů za nezletilého	6 244	5 686	5 227
11	Povolení k uzavření manželství	59	57	60
12	Jméno a příjmení dítěte	1 172	1 131	1 206

13	Způsobilost k právním úkonům	7 310	7 591	7 068
14	Prohlášení za mrtvého	69	175	226
15	Ustanovení opatrovníka účastníka	1 264	1 561	1 935
16	Ustanovení poručníka	745	756	747
17	Žaloby pro zmatečnost a na povolení obnovy řízení	0	14	9
	Celkem	161 000	165 088	163 196

Tabulka 3 - Průměrná délka trvání soudního řízení podle jednotlivých skupin

Skupina sporů	2008	2009	2010
Občanskoprávní věci	495 dnů	363 dnů	315 dnů
Věci v řízeních o nezletilých dětech	174 dnů	173 dnů	173 dnů

Tabulka 4 - Průměrná délka trvání mediačního řízení podle jednotlivých skupin

Skupina sporů	
Občanskoprávní věci	60 dnů
Věci v řízeních o nezletilých dětech	60 dnů

Významnou měrou se použití mediace promítne do zkrácení celkové doby trvání soudního řízení. Tabulka 3 uvádí průměrnou délku trvání soudního řízení ve dnech. Vyplyvá z ní, že projednávání občanskoprávních věcí trvalo v roce 2008 průměrně cca 16 měsíců, v roce 2009 došlo ke zkrácení průměrné délky řízení na cca 12 měsíců a v roce 2010 došlo k dalšímu snížení na 10 měsíců, a také že řízení ve věcech nezletilých dětí trvá průměrně cca 6 měsíců. Vezmeme-li v úvahu skutečnost, že řešení konfliktu u mediátora (v průměru 3 schůzky po 2 hodinách - odhad převzat z údajů Asociace mediátorů ČR) je skončeno do dvou měsíců od zahájení mediace, jsou neekonomické přínosy velmi zřetelné.

Zdroj:

Důvodová zpráva k navrhovanému zákonu o mediaci v netrestních věcech, dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4978&d=315660>, str. 37-38